

УИЛЯМ ШЕКСПИР

ХЕНРИ VI. ВТОРА ЧАСТ

Част 8 от „Исторически драми“

Превод от английски: Валери Петров, 1981

chitanka.info

ХЕНРИ VI. ВТОРА ЧАСТ^[0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

КРАЛ ХЕНРИ ШЕСТИ

ДУК ГЛОСТЪР — Хъмфри — чичо на краля и лорд-настояник

КАРДИНАЛЪТ — Хенри Бофорт — епископ Уинчестърски,

прачичо на краля

ДУК ЙОРК — Ричард Плантадженет

ЕДУАРД, РИЧАРД — негови синове

ДУК СЪМЪРСЕТ — Едмънд, ДУК БЪКИНГАМ — Хъмфри,

МАРКИЗ — после ДУК — СЪФЪК — Уилям де ла Пул, ЛОРД

КЛИФОРД, КЛИФОРД МЛАДШИ — негов син — привърженици на

краля

ГРАФ СОЛЗБЪРИ, ГРАФ УОРИК — привърженици на Йорк

ЛОРД СКЕЙЛЪЗ — комендант на Тауър

ЛОРД СЕЙ

СЪР ХЪМФРИ СТАФОРД

СЪР УИЛЯМ СТАФОРД — негов брат

СЪР ДЖОН СТАНЛИ

СЪР МАТЮ ГОФ

ВОУКС

КАПИТАН НА КОРАБ

ШКИПЕР

ПОМОЩНИК-ШКИПЕР

УОЛТЪР БРЕГМОР

ДВАМА ПЪТНИЦИ — пленени заедно със Съфък

ДЖОН ХЪМ, ДЖОН САУТУЕЛ — Свещеници

РОДЖЕР БОЛИНБРУК — заклинател

ТОМАС ХОРНЪР

ПИТЪР ТУП — негов помощник
ЧАТАМСКИ ПИСАР
КМЕТ НА СЕНТ ОЛБАНЗ
АЛЕКСАНДЪР АЙДЕН — кентски земевладелец
САНДЪР СИМПКОКС — измамник
ДЖАК КЕЙД — бунтовник
ДЖОРДЖ БИВИС, ДЖОН ХОЛАНД, ДИК, МЕСАРЯ,
СМИТ, ТЪКАЧА, МАЙКЪЛ — привърженици на Кейд
ДВАМА УБИЙЦИ
КРАЛИЦА МАРГАРИТА
ЕЛЕОНОРА — дукеса Глостър
МАРДЖОРИ ДЖУРДЕЙН — магьосница
ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

Двама просители, палач, шериф, глашатай, градски съветници, трима съседни на Хорнер, трима калфи, пратеници, соколари, граждани, бунтовници, стражи, войници, слуги.

Място на действието: Англия.

[0] Оригиналното заглавие на пиесата е „*The second Part of Henry the Sixth with the Death of the good Duke Humphry*“ — „Втората част на Хенри Шести със смъртта на добрия дук Хъмфри“.

Повечето от действащите лица са исторически (и много от тях участват в първата част на същата драма). Раздорите между силните феодали около слабия крал продължили. Дук Глостър, обвинен в измяна, бил арестуван и през 1447 г. умрял. Граф Съфък, който устроил брака на Хенри с Маргарита в името на мира с Франция, се издигнал, действайки в съюз с кралицата, до първа фигура в страната, но със своята прекомерна алчност и надменност отблъснал от себе си средните и ниските слоеве на народа. Против него се обявили и много лордове, негодуващи срещу разхищенията в двора и лошия край на войната с Франция. През 1450 г. кралят бил принуден да изпрати във временно изгнание Съфък, който след отплаването си загинал от ръката на неизвестни убийци. Заменил го като неофициален управител на страната и пълномощник на кралицата дук Съмърсет. Но през 1450 г. Ричард Йорк се върнал с войска от Ирландия и започнал да подготвя

държавен преврат. Използвайки бездетността на Хенри, той се наложил и бил определен от Парламента за престолонаследник. Три години по-късно на Хенри се родил син, принц Едуард, но сам той заболял и станал неспособен да управлява. Йорк бил назначен за регент, но когато здравето на краля се подобрило и регентството било отменено, загубил търпение и вдигнал бунт. В битката при Сент Олбанз (1455 г.) войската на краля претърпяла тежко поражение. Съмърсет бил убит, а Хенри — пленен.

В тези дни на феодални борби в графство Кент избухнало селско въстание срещу краля, предвождано от ирландеца Джон Кейд. Въстаниците стигнали до Лондон, но се поддали на обещанията за кралска милост и изоставили вожда си, който бил убит при опита си да избяга.

В оригинала името на пирата, който убива Съфък, е Уолтър Уитмор и върху близкото звучене на „Уолтър“ и „уотър“ — вода, е основано сбъдването на пророчеството на злия дух. За да се получи в превода близък ефект, презимето на пирата е изменено на „Брегмор“. †

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Лондон. В кралския дворец.

Тръбен звук, следван от звук на обой.

Влизат — от една страна — Кралят, Глостър, Съмърсет, Кардиналт и други; от друга страна — Кралица Маргарита, Йорк, Бъкингам, Съфък, Солзбъри и Уорик.

СЪФЪК

Съгласно пълномощното, което
на тръгване към Франция получих,
а именно, от ваше кралско име
да сключа брак с принцеса Маргарита,
явих се в стародревния град Тур,
където пред французкия владетел
и краля на Сицилия Рение,
в присъствие на четирима дука —
Бретански, Калабрийски, Орлеански
и Алансонски, на седмина графа,
дванадесет барона и над двайсет
епископа тържествено и с блясък
извършен бе венчалният обред;
и ето ме, смирено коленичил
пред погледа на тези благородни
английски перове, предавам своите
съпружески права над нейна милост
в ръцете ви, велики господарю,
чиято сянка представлявах в Тур.
Тъй ценен дар васал не е дарявал,
ни крал — такава хубост получавал!

КРАЛЯТ

Вдигни се, Съфък! Прелестна кралице,
добре дошла! Не мога да ви дам
друг знак за обич, по-горещ от тази

целувка жарка! Господи, ти, който
живот дарил си ми, сърце дари ми
богато на признателност, защото,
ако любов ни слее с тази хубост,
цял свят от земни радости ти даваш
на моята ликуваща душа!

МАРГАРИТА

Кралю на Англия, съпруге мой,
беседите, които мисълта ми
наяве и насън, сред свита денем
и нощем сред безмълвните молитви
води със вас, мой скъпи господарю,
ми дават смелост да ви поздравя
тъй просто, както бедният ми ум
и приливът на радост позволяват!

КРАЛЯТ

Ликът ѝ ме плени, но туй богатство
на подплатената ѝ с мъдрост реч
ме хвърлят от учудване във сълзи —
дотоам сърцето ми е пълно с радост!
Английски лордове, единодушно
приветствувайте моята любов!

ВСИЧКИ *(коленичат)*

Добре дошла, кралице Маргарита!

МАРГАРИТА

Благодаря на всички ви!

Тръбен звук.

СЪФЪК

Туй, лорд-настойнико, е текстът, с който
крал Хенри и крал Шарл се задължават

със кралска дума да живеят в мир
година и шест месеца от днеска.

ГЛОСТЪР (*чете*)

„Imprimis^[1], френският крал Шарл и Уилям де ла Пул, маркиз Съфък, посланик на Хенри, крал английски, се договарят, че казаният Хенри ще вземе за жена принцеса Маргарита, дъщеря на Рение, крал на Неапол, Сицилия и Йерусалим, и ще я направи кралица на Англия не по-късно от тридесетото число на този месец май. Item^[2], договорено е, че графствата Анжу и Мен се опразват от английски войски и се връщат на нейния баща...”

Изпуска листа.

КРАЛЯТ

Какво ви стана, чичо?

ГЛОСТЪР

Господарю,
внезапна болка тука ме прободде
и замъгли очите ми. Простете,
не съм способен да чета нататък.

КРАЛЯТ

Четете вий тогава, чичо Бофорт!

КАРДИНАЛЪТ (*чете*)

„Item, договорено е, че графствата Анжу и Мен се опразват от английски войски и се връщат на нейния баща; тя самата ще бъде предадена на английския крал без каквато и да било зестра и като от него се поемат и разходите по пътуването й.“

КРАЛЯТ

Доволни сме. Коленичи, маркизе!
Опасвам те с тоз меч във знак на туй, че
от днеска си дук Съфък, пръв по ред!...

За осемнайсет месеца, дук Йорк,
свободен сте от титлата „регент
на Франция“!... Благодарим на всички:
вам, чичо Уинчестър и чичо Глостър,
вам, Бъкингам, вам Йорк и Съмърсет,
вам, Солзбъри и Уорик — за доброто
посрещане на нашата съпруга.
Да влезем вътре и да се погрижим
да бъде коронясана най-скоро!

Излиза, следван от Кралицата и Съфък.

Глостър задържа останалите.

ГЛОСТЪР

Английски перове, опори крепки
на нашата държава, Хъмфри Глостър
от вас не може да укрие своята
гореща скръб, която е и ваша,
и обща скръб на цялата страна.
Нима затуй отдаде брат ми Хенри
на кървавите битки младост, храброст,
пари и хора и тъй често спа
на твърдо, под откритото небе,
във зимни мразове и летни жеги
да завладява френските земи,
по право негови? А брат ми Бедфорд
нима затуй ума си изразходва
да брани завладяното от Хенри
с политика? И вие, Съмърсет,
Йорк, Уорик, Солзбъри и Бъкингам,
в Нормандия и Франция нима
затуй получихте дълбоки рани?
Или пък аз и моят чичо Бофорт,
и мъдрият съвет на таз държава
в безкрайни заседания затуй
от ранна утрина до късен мрак

си блъскахме главите да държим
във страх французите и крал венчахме
напук на тях сина на Хенри Пети,
невръстен още, в техния Париж?
Затуй ли всичко бе? За да отидат
на вятъра тез мъки и успехи?
Да се стопят победите на Хенри,
трудът на Бедфорд, подвизите ваши
и бденията дълги на Съвета?
О, перове на Англия, помнете,
тоз брак съдбовен, тоз презрян съюз
ще зачертаят спомена за вас
от летописите и ще оставят
без белег от великата ви слава
надгробните ви плочи, ще катурнат,
където има паметник за туй,
че френските земи били са наши,
ще изличат, което е било,
така основно, сякаш че изобщо
не го е имало!...

КАРДИНАЛЪТ

Какви са, племеннико, тези толкоз
горещи речи? Франция е наша
и ний не смятаме да я изпуснем!

ГЛОСТЪР

Е, да, не смятаме, но вече, чичо,
не сме способни да я задържим!
Тоз дук новоизлюпен, този Съфък,
в чиято власт е всичко, вече дал е
Анжу и Мен на оня крал Рение
със пищни титли и закърпен плащ!

СОЛЗБЪРИ

Кълна се във Спасителя, тез графства
са ключът към Нормандия!... Но, чакай,

защо със сълзи плаче моят Уорик?

УОРИК

Защото няма как да си ги върнем!
Ако не беше тъй, с тоз меч бих лял
гореща кръв, наместо да проливам
с очите си сълзи! Анжу и Мен!
Това оръжие ги завоюва
и трябва днес да гледам градовете,
които съм превземал с кръв и пот,
възвръщани с миролюбиви думи?
Mort dieu^[3]!

ЙОРК

Ах, тоя Де ла Пул, дано опули
очи във примката, загдето стъпка
достойнството на храбрия ни остров!
Бих дал на Франция да ми изтръгне
сърцето от гърдта, преди да сключи
такъв позорен договор със нея!
До днешен ден английските крале
са получавали богати зестри,
когато са се женели, а Хенри
отдава своето, за да получи
една кралица, гола като прът!

ГЛОСТЪР

Най-смешната, нечувана шега е,
че Съфък, моля ви се, ни облага
със данък от една петнайсетина
върху имота ни, за да покриел
разходите по нейната разходка!
Да беше си останала да пука
от глад във Франция, наместо...

КАРДИНАЛЪТ

Лорд Глостър, прекалявате! Сам кралят

поиска от страната тази помощ!

ГЛОСТЪР

Лорд Уинчестър, аз зная мисълта ви.
Не моите слова са прекалени,
а моето присъствие ви дразни.
Църковнико надменен, вече виждам
гнева да бърчи твоето лице —
остана ли, ще почнем да се дърлим
постарому — затуй ви казвам: сбогом!
И запомнете, лордове, какво
съм ви предсказал: Франция ще бъде
загубена за нас в най-скоро време!

Излиза.

КАРДИНАЛЪТ

И тъй настойникът си тръгна в бяс!
Вий знаете, че той е мой противник,
не, повече, че мрази всички вас,
а и към краля май не храни обич.
Спомнете си, че подир него той е
най-близък до престола и че даже
да бе спечелил Хенри с тази сватба
империя огромна и бе станал
монарх на Запада, той пак би гледал
на нея с неприязън. Аз ви казвам:
внимавайте, недейте го оставя
сърцата ви да грабне с хитри думи!
Макар да знам, че простият народ
нарича го Добрия Хъмфри Глостър
и ръкопляска му, и го приветства
с „Исус да пази твоя кралска милост!“
и с „Бог да ти дарува мир и здраве!“,
аз много се страхувам и си мисля,
че без закрилник като него кралят

ще бъде по-закрилян от бедите!

БЪКИНГАМ

Крал Хенри е пораснал и не виждам
защо изобщо трябва му закрила.
Могъщи братовчеде Съмърсет,
да се сговорим и ведно със Съфък
ще смъкнем тоя Хъмфри от седлото!

КАРДИНАЛЪТ

Туй важно дело не търпи отсрочка.
Отивам незабавно при дук Съфък.

Излиза.

СЪМЪРСЕТ

Аз мисля, братовчеде Бъкингам,
че колкото и да ни дразни Хъмфри
със своя пост и своята надменност,
ний трябва да следим за кардинала.
По честолюбие той няма равен
сред всички перове на таз страна.
Свалим ли Глостър, той ще е настойник.

БЪКИНГАМ

Един от двама ни ще е настойник,
напук на кардинала и на Хъмфри!

Излиза заедно със Съмърсет.

СОЛЗБЪРИ

Надменността най-първа крак повлече
и Властолюбието припка вече!
Додето те за себе си се трудят,
ний трябва да радеем за страната.
Не съм видял до днес дук Хъмфри Глостър

да унижава своето благородство,
а виждал съм нередко кардинала,
приличен повече на груб войник,
отколкото на благ служител Божи,
да разговаря, гордо вирнал нос,
човек би казал, господар над всички,
да сипе клетви и да се държи
не както подобава на държавник.
Мой сине Уорик, радост в старостта ми,
със своето гостолубие и щедрост
ти стана пръв любимец на народа
след дука Хъмфри!... Твоите успехи
в Ирландия, мой драги братко Йорк,
в която ти въведе ред и мир,
а после и във Франция, където
със чест се прояви като регент,
внушиха на тълпите страх пред тебе.
Във името на нашата страна,
сплотени в здрав съюз, да обуздаем
надменността на Уинчестър и Съфък
и властолюбието, чийто огън
изгаря Бъкингам и Съмърсет,
като подкрепяме дук Хъмфри Глостър,
додето той със своите дела
преследва интереса на страната.

УОРИК

Страната си ако не люби Уорик,
да му откаже Господ своята помощ!

ЙОРК

И Йорк тъй казва...

Настрани.

... с по-голямо право!

СОЛЗБЪРИ

Тогаз напред! Разчитайте на мен!

УОРИК

Уви, на Мен да се разчита, татко,
е късно след спогодбата на Съфък.
Откъснат е от нас тоз Мен, за който
се бих сражавал до последен дъх...
но с черен знак да бъда заклемен,
не си ли го възвърна този Мен!

Излиза заедно със Солзбъри.

ЙОРК

Анжу и Мен — французки, и с това
Нормандия — увиснала на косъм!
Париж — загубен! Всичко наведнъж:
спогодбата е сключена от Съфък,
приета от Съвета, одобрена
от краля ни, щастлив да замени
две области за някаква дукеса.
И прави са — какво ще ги боли?
Не своето, а твое, Йорк, отдават!
Пиратите пилеят своята плячка
по кръчми и момичета, додето
не видят на заграбеното края,
а бедният стопанин на товара
безпомощен ридае, кърши пръсти,
трепери, като гледа как му пръскат
с труд сбираното благо, и умира
във бедност, недокоснал туй, което
е негово по право! Тъй и Йорк
принуден е сега да хапе устни
в безгласен гняв, когато разпродават
земите му наляво и надясно!
Усещам как за мене това тройно —
Английско, Френско и Ирландско — кралство

е същото, което е била
главнята, изгорена от Алтея,
за младото сърце на Мелеагър^[4].
Анжу и Мен в ръцете на французи?
Зла вест за мене, който се надявах
да властвувам над френската земя,
тъй както и над щедрата английска!
Но ден ще дойде Йорк да си поиска,
което си е негово по право,
и затова на Невиловци^[5] аз
страната ще подкрепям, ще показвам
привързаност към гордия дук Хъмфри,
дорде изчакам случай да достигна
короната, защото тя е мойта
сияйна цел. Аз няма да оставя
това клисарче Ланкастър^[6], чиито
наклонности църковни не подхождат
за титлата на крал, да узурпира
правата ми, да стиска моя скиптър
в детинската си длан, да укрепи
на челото си мойта диадема.
Но затова мълчи и чакай, Йорк;
додето всички дремят, бди и вниквай
в пружините на кралството! Додето
във радости любовни тъне Хенри
със своята скъпо купена кралица,
а Хъмфри с лордовете е във разпра,
аз, вдигнал млечнобялата си роза,
с дъха ѝ въздуха ще напоя
и ще раздипля знамето на Йорк
за бой със Ланкастър, за да отнема
короната на тоя книжник-крал,
страната ни докарал до провал!

Излиза.

[1] *Imprimis* (лат.) — първо. ↑

[2] *Item* (лат.) — след това. ↑

[3] „... *Mort dieu...*“ (фр.) — В смъртта на Христа! ↑

[4] „... *главнята, изгорена от Алтея... Мелеагър.*“ (мит.) — според легендата на Алтея, жена на Калидонския цар Ойней, било предсказано, че синът ѝ Мелеагър ще живее, докато догори главнята, която пламтяла в огнището ѝ. За да опази сина си, Алтея угасила и скрила главнята; но когато Мелеагър при свада убил двамата ѝ братя, тя хвърлила в огъня главнята и причинила с това смъртта на сина си. ↑

[5] *Невиловци* — от рода Невил били граф Солзбъри и синът му граф Уорик. ↑

[6] *Ланкастър* — от рода Ланкастър — с родоначалник четвъртия син на Едуард III, Джон Гонт, били кралете Хенри IV, Хенри V и Хенри VI. В случая се говори за последния. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Лондон. В дома на дук Глостър.

Влизат Глостър и Елеонора.

ЕЛЕОНОРА

Защо съпругът ми е свел глава
подобно житен клас, едва удържащ
обилния подарък на Церера^[7]?
Защо си сбърчил вежди, о, мой Хъмфри,
студен за радостите на света?
Защо в земята си забол очи,
като че ли е в нея скрито туй,
което омагьосва твоя поглед?
Какво е то? Короната на Хенри
със всички кралски почести към нея?
Ако е тъй, пълзи, с лице рови,
дорде глава залостиш във кръга й!
Простри ръка, сграбчи тоз златен обръч!
Не стига ли? Ще й донадя своята
и сграбчили го двама, тъй високо
глави във небесата ще издигнем,
че няма след това да унизим
очите си със поглед към пръстта!

ГЛОСТЪР

О, сладка Нел, ако за тебе мил съм,
гони властолюбивите си мисли!
Река ли да помисля нещо лошо
за своя хрисим племенник и крал,
да бъде туй последната ми мисъл
на тоя тленен свят! През тая нощ
лош сън сънувах, Нел, и той гнети ме!

ЕЛЕОНОРА

Кажи ми го и аз ще го разсея
със разказа за своя утрин сън^[8]!

ГЛОСТЪР

Сънувах, че тоз жезъл, знак на моя
върховен сан във двора, беше счупен —
кой беше го направил не си спомням,
навярно кардиналът — и на двете
парчета негови стърчиха грозно
главите на дук Едмънд Съмърсет
и на дук Съфък, Уилям де ла Пул.
Какво туй значеше, небето знае.

ЕЛЕОНОРА

О, туй е значело, че който скърши
едничка клонка от леса на Глостър,
ще я плати с главата си; но слушай
какво сънувах аз, мой сладки Хъмфри:
бях седнала на главния престол
във катедралата на Уестминстър,
където коронясваме кралете,
а Хенри и жена му, на колене,
поставяха на моята глава
венеца на английската държава!

ГЛОСТЪР

Елеонора, трябва да те смърдя!
Тщеславна, зле възпитана съпруго,
не си ли втора дама във страната,
обичана жена на лорд-настойник?
Не разполагаш ли със всяко благо,
което би могла да пожелаеш,
та седнала си козни да плетеш,
за да захвърлиш себе си и мен
от висшето ни място в обществото
вдън бездната на кралската немилост?

Отивай си! Не искам да те слушам!

ЕЛЕОНОРА

Защо тъй гневно се нахвърляш, мъжо,
върху жена си, затова че тя
ти казва своите сънища? Добре,
от днес не ще споделям с тебе нищо
и няма да ме мъмриш.

ГЛОСТЪР

Стига, Нел!

Не се сърди! И аз не ти се сърдя.

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Почтени лорд-настойнико, крал Хенри
ви кани да отидете в Сент Олбанз^[9],
където той и нашата кралица
лов искат да устроят със соколи!

ГЛОСТЪР

Отивам. Хайде, Нел, ела със нас!

ЕЛЕОНОРА

Ще ви последвам незабавно, Хъмфри.

Глостър и Пратеникът излизат.

Ще ги последвам, като няма как
да ги предшествувам, додето Глостър
е толкоз безхарактерен и слаб!
Жена ако не бях, а мъж и дук,
и при това тъй близък до престола,
безстрашно бих помела тез глупаци
и път си бих направила към него
от техните безглави вратове;
но и жена, ще си издействам роля

във представлението на Фортуна.
Сър Джон, къде си? Влез! Не се страхувай!
Сама съм — ще беседваме спокойно.

Влиза Хъм.

ХЪМ

Исус да ви закриля, ваше кралско
величество!

ЕЛЕОНОРА

Каква е тази титла?
„Величество“? Та аз съм само „Милост“!

ХЪМ

Но с Божя милост и със моя помощ
таз ваша титла, ваша милост, може
да се възвеличи!

ЕЛЕОНОРА

Е, казвай, казвай!
Съгласни ли са Роджър Болинбрук
и Марджори Джурдейн да ми помогнат
със своите магии и вълшебства?

ХЪМ

Да, те ми обещаха да извикат
от земните недра дух знаещ, който,
запитан, би могъл да отговори
на вашите въпроси.

ЕЛЕОНОРА

Туй ми стига.
Сама ще си помисля върху тях.
Когато се завърнем от Сент Олбанз,
ще действаме. На, дръж, вземи това,

да се почерпиш, Хъм, с онез, които
привлякъл си към тайното ни дело.

Излиза.

ХЪМ

Парата е добра и да не съм,
ако не го направя, сър Джон Хъм!
Но само че език зад зъби! Тихо!
В тези работи се иска пълна тайна:
дукесата ми плаща, за да викам
магьосници при нея. Но парите
добри са, и от дявола да идат.
При туй към мене златото тече
не само от мадам Елеонора.
Не казвам, че го дават кардиналът
и новият дук Съфък, но щом трябва
да си призная, точно те, прозрели
властолюбивата жена на Глостър,
ми заплатиха да ѝ пусна тази
муха за чародейства и вълшебства.
Макар и поговорката да казва,
че майсторът мошеник пипал сам,
чрез мене пипат Уинчестър и Съфък...
Внимавай, Хъм, излиза, че за тебе
са майстори мошеници тези двама!
Но карай да върви! Боя се много,
че моите хитрости ще провалят
дукесата и покрай нея Хъмфри.
Но няма да ги жаля я, когато
от тая работа ще падне злато!

Излиза.

[7] *Церера* (мит.) — римска богиня, съответстваща на гръцката Деметра, покровителка на плодородието и земеделието. ↑

[8] „... за своя *утрин сън*.“ — по Шекспирово време утринните сънища били смятани за сбъдващи се. ↑

[9] *Сент Олбанз* — малък град, недалеч от Лондон. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Лондон. В кралския дворец.

Влизат неколцина просители между които Питър Туп.

ПЪРВИ ПРОСИТЕЛ

Елате по-насам, приятели! Лорд-настойникът ще мине подир малко оттук и ние ще му връчим тъжбите си вкупом.

ВТОРИ ПРОСИТЕЛ

Господ да му бъде настойник, добър човек е той, благослови го, Боже!

Влизат Съфък и Кралицата.

ПИТЪР

Ей го, иде! Той е май че. И с него е кралицата. Аз съм първи по ред!

ВТОРИ ПРОСИТЕЛ

Назад, глупако! Това не е лорд-настойникът, а дук Съфък!

СЪФЪК

Казвай, приятелю! Искаш ли нещо от мене?

ПЪРВИ ПРОСИТЕЛ

Прощавайте, милорд! Взех ви за лорд-настойника!

КРАЛИЦАТА

За лорд-настойника ли? До него ли са просбите ви? Дайте да ги видя. За какво е твоята?

ПЪРВИ ПРОСИТЕЛ

Оплаквам се от Джон Гудман, ваша милост, човека на кардинала. Той ми заграби къщата, земите, жената, всичко!

СЪФЪК

И жена ти! Виж, това е голяма несправедливост... А твоята? (Чете.) „Срещу лорд Съфък, който огради за себе си общинската мера на Медфорд.“ Какво значи това, господин мошенико?

ВТОРИ ПРОСИТЕЛ

Простете, сър, аз съм само беден представител на града!

ПИТЪР (дава своята просба)

Срещу моя майстор Томас Хорнър, който казва, че дук Йорк бил законен престолонаследник.

КРАЛИЦАТА

Какво говориш? Нима дукът му е казвал, че е законен престолонаследник?

ПИТЪР

Кой? Майсторът ми да е престолонаследник? Не, моят майстор каза, че дукът е престолонаследник, а кралят — узурпатор.

СЪФЪК

Хей, слуги!

Влиза Слуга.

Задръжете тоя човек и изпратете пристава със стражи да докарат майстора му... Ще разгледаме подробно твоя въпрос пред краля.

Слугата извежда Питър.

КРАЛИЦАТА

А вий, които търсите, простаци, закрилата на своя лорд-настойник, отново съчинете своите просби и тичайте при него!

Скъсва просбите им.

Марш оттука!
Пратете ги по дяволите, Съфък!

ПРОСИТЕЛИТЕ

По-бързо да си тръгваме! Вървете!

Излизат.

КРАЛИЦАТА

Кажете, Съфък, туй ли е редът
във двора на английските крале?
Така ли Албион^[10] се управлява
и толкоз ли тежи във него кралят?
Все тъй ли питомец ще бъде Хенри
на своя пълновластен опекун,
а аз — кралица на слова, а всъщност
зависима от някакъв си дук?
Ей Богу, Пул, когато ти във Тур
кръстоса копие във моя чест
и очарова френските ни дами,
аз казах си, че вашият крал Хенри
ще е на теб приличен по геройство,
обноски рицарски и външен облик,
а той оказа се наклонен само
към благи мисли и молитви попски:
наместо с рицари — дружи с монаси,
не меч размахва, а цитати книжни
и люби само образите свети.
Би трябвало Конклавът^[11] незабавно
да го направи папа и положи
на челото му тройната корона
на Божия наместник — туй ще бъде
подходящо за неговата святост!

СЪФЪК

Госпожо, успокойте се: тъй както
доведох ви във Англия, ще сторя
да бъдете щастлива между нас.

КРАЛИЦАТА

Освен надменния настойник тук са
тоз горд духовник Бофорт, Съмърсет,
мърморещият Йорк и Бъкингам;
а даже и най-слабият от тях
е по-могъщ от краля на страната.

СЪФЪК

А най-могъщият от тях е слаб
пред Невиловци: Солзбъри и Уорик
не са за пренебрегване, мадам.

КРАЛИЦАТА

Но двойно повече от всички тях
ме дразни таз наперена особа,
жената на настойника! Из двора
тя носи се със цял рояк от дами,
досуц императрица, не съпруга
на някакъв си дук, и чужденците
й дават мойта титла, щом я видят.
Един годишен доход на мъжа си
тя носи върху себе си и, зная,
презира бедността ни. Нима няма
да доживея да й отмъстя?
Чух вчера тази никаквица, тази
презряна твар високо да се хвали
пред своите изнежени любимци,
че шлейфът на най-скромната й рокля
бил струвал много повече от всички
имоти на баща ми, преди Съфък
да бил му дал две области за мен!

СЪФЪК

Мадам, за нея съм приготвил примки
и лепкав клей; и сложил да я мамят
рой птичета със толкоз сладък глас,
че скоро тя в кафез ще се намери
и няма да ви дразни занапред.
Така че оставете я на мира
и слушайте съвета ми: макар че
не ни е свръхприятен кардиналът,
със него и със лордовете трябва
да се сплотим, додето доведем
дук Хъмфри до немилост и провал.
А колкото до Йорк, таз прясна жалба,
повярвайте, не ще му е от полза.
Така един след друг ще ги изскубем,
додето вие уловите здраво
кормилото на нашата страна.

Тръбен звук. Влизат Кралят заедно с Йорк и Съмърсет, които му шепнат нещо от двете страни; следват Глостър, Елеонора, Бъкингам, Солзбъри, Уорик и Кардиналът.

КРАЛЯТ

За мен е безразлично кой ще бъде —
тежат еднакво Съмърсет и Йорк.

ЙОРК

Ако във Франция е действал зле,
лишете Йорк от титлата „регент“.

СЪМЪРСЕТ

Ако за Франция не е достоен,
на Йорк ще я отстъпи Съмърсет.

УОРИК

Дали сте вий достоен, не е важно —
въпросът е, че Йорк е по-достоен!

КАРДИНАЛЪТ

Не се меси, честолюбиви Уорик,
когато спорят по-добри от теб!

УОРИК

Не сте от мене по-добър във боя!

БЪКИНГАМ

Тук всички са от тебе по-добри!

УОРИК

След време може най-добър да стана!

СОЛЗБЪРИ

Спокойно, сине! Бъкингам, да чуем:
защо регент да бъде Съмърсет?

КРАЛИЦАТА

Защото кралят иска тъй да бъде!

ГЛОСТЪР

Госпожо, кралят ни е пълнолетен
и може сам да казва своята воля.
Това не са въпроси за жени!

КРАЛИЦАТА

Щом той е пълнолетен, защо трябва
над себе си да има лорд-настойник?

ГЛОСТЪР

Настойник на страната съм, госпожо,
не негов. И щом кралят го поиска,
веднага ще напусна своя пост.

СЪФЪК

Това напусни го! И със него —
и своето безочие! Откакто
си крал у нас — защото не ли ти

си истинският крал на този остров? —
страната ни отива към разруха.
Дофинът ни надви отвъд ръкава,
а тук са всички перове и знатни
слуги на едноличната ти власт!

КАРДИНАЛЪТ

Изстиска общините и опразни
сандъците на святата ни църква!

СЪМЪРСЕТ

За замъци и дрехи на жена си
опустоши държавната хазна!

БЪКИНГАМ

Със своите безмилостни присъди
надхвърли тъй закона, че изложи
сам себе си на неговия удар!

КРАЛИЦАТА

За търговията със градове
във Франция — когато се докаже —
ще има да подрипваш без глава!

Глостър излиза. Кралицата изпуска ветрилото си.

Подайте ми ветрилото!... Какво?
Не ти се ще, пачавро?

Удря плесница на Елеонора.

Ах, простете!
Това сте били вие, аз не знаех!

ЕЛЕОНОРА

Да, аз съм, горделива францужойко!
Да можех да те стигна с нокти, щях
да ти изпиша муцуната дръзка
със тези десет заповеди Божи^[12]!

КРАЛЯТ

Случайно беше, успокой се, лельо!

ЕЛЕОНОРА

Случайно? Ха! Внимавай, господарю,
че тя ще те повие в пелени
и залюлее в люлчица! Но знай,
макар че тази фуста тук царува,
тя няма безнаказано да удря
плесница на мадам Елеонора!

Излиза.

БЪКИНГАМ (към кардинала)

Ще ида подир нея, за да видя
какво сега ще предприеме Хъмфри.
Тя тъй е раздразнена, че ще стигне
и без пришпорване до своята гибел.

Излиза.

Влиза отново Глостър.

ГЛОСТЪР

Разходката из двора, господа,
гнева ми уталожи и отново
ви връщам към държавните въпроси.
На вашите безпочвени нападки
отвърщам: докажете ги и аз
готов съм да застана пред закона.
Дотолкоз Бог да ме помилва горе,
доколкото съм верен тук на трона!
Но казвам, да се върнем към въпроса.
Кралю, за мене Йорк е най-достоеен
да управлява френските земи.

СЪФЪК

Преди да вдигнете ръка за него,
бих искал, господо, да приведа
една причина, поради която
дук Йорк ще бъде по-неподходящ
за титлата „регент“ от всеки друг!

ЙОРК

Аз две причини ще ти кажа, Съфък!
Едната е в това, че не угаждам
с ласкателства на твойта горделивост,
а другата — в това, че ако бъда
посочен за регент, лорд Съмърсет
ще ме държи без припаси и средства,
докато цяла Франция попадне
в ръцете на дофина. Веднъж вече
зависил съм от него и Париж
бе обсаден, измъчен с глад и взет!

УОРИК

Тъй беше и предателство по-низко
не помня никой друг да е извършвал!

СЪФЪК

Затваряй си устата, дръзки Уорик!

УОРИК

Защо да я затварям, горди Съфък!

Влизат, водени от стражи, Хорнър и Питър.

СЪФЪК

Защото тук един е обвинен
в предателство. Дано дук Йорк успее
да ни докаже своята непричастност!

ЙОРК

Твърди ли някой тук, че съм предател?

КРАЛЯТ

Кои са тез? Доизкажи се, Съфък!

СЪФЪК

Тоз момък, господарю, обвинява
в измяна своя майстор, който казал,
че Ричард Йорк би трябвало да бъде
английски крал, а вие незаконно
заемали сте неговото място.

КРАЛЯТ

Кажи, човече, казвал ли си туй?

ХОРНЪР

С разрешение, ваше величество, никога не съм ни казвал, ни помислял таквиз неща! Бог ми е свидетел, тоя негодник лъжливо ме обвинява!

ПИТЪР

Тия пръсти да изсъхнат, господа, ако не го каза една вечер на тавана, когато лъскахме бронята на лорд Йорк!

ЙОРК

Ах, долно торище! Слуга безроден!
За тези твои думи на предател
главата ти ще снема! Господарю,
аз моля ваша милост да накаже
с най-строгата присъда тоз негодник!

ХОРНЪР

Ваше величество, обесете ме, ако съм казал някога такива думи!
Тоя тука е мой помощник и преди няколко дена, като го наказах за една негова грешка, е дал на колене клетва пред Бога, че щял да ми отмъсти! Имам свидетели за това! Умолявам ви, ваше величество, не погубвайте един честен човек, оклеветен от негодник!

КРАЛЯТ

Какво да сторим по закона, чичо?

ГЛОСТЪР

Ако ме питате, милорд, бих казал,
регент на Франция да назначим
дук Съмърсет, защото този случай
засенчва с подозрения дук Йорк;
а пък за тези да насрочим ден,
във който да се срещнат във двубой,
защото майсторът изглежда има
свидетел, че помощникът го мрази.
Законът и дук Хъмфри казват тъй!

СЪМЪРСЕТ

Благодаря ви, господарю мой!

ХОРНЪР

Готов съм да го срещна във двубой!

ПИТЪР

Господарю, аз не мога да се бия! За Бога, пожалете ме,
човешката злоба е против мене! Господи, смили се! Мене не ме бива да
вдигна меч! О, Божичко, сърцето ми!

ГЛОСТЪР

Двубой или бесилка, сам избирай!

КРАЛЯТ

Тез двамата да чакат във затвора
последното число на тоя месец,
когато ще се срещнат. Съмърсет,
ще дойдем всички с теб да те изпратим.

Тръбен звук. Излизат.

[10] *Албион* — старо название (от латинското *albus* — бял) на английския остров, водещо началото си от белите варовикови скали край Довър. ↑

[11] *Конклав* — съвет на кардиналите в Рим. ↑

[12] „... да ти изпиша... десет заповеди Божи.“ — тоест да ѝ издраска лицето с нокти. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Лондон. В градината на дук Глостър.

Влизат Марджори Джурдейн, Хъм, Саутуел и Болинбрук.

ХЪМ

Елате, господа! Дукесата очаква да изпълните обещанията си.

БОЛИНБРУК

В пълна готовност сме, майстор Хъм. Искате ли нейна светлост да види и чуе как ще призоваваме духовете?

ХЪМ

То се знае. Не се съмнявайте в смелостта й!

БОЛИНБРУК

Чувал съм, че била жена с несъкрушим дух; но все пак по-добре ще е да бъдете при нея горе, докато ние действваме тук долу. Така че, моля ви, качете се и ни оставете сами!

Хъм излиза.

Стрино Джурдейн, прости се на земята! А ти, Джон Саутуел, чети! Почваме!

Горе^[13] се появяват Елеонора и отново Хъм.

ЕЛЕОНОРА

Добре дошли, приятели! Почвайте! Колкото по-бързо, толкова по-добре!

БОЛИНБРУК

Бъдете търпелива, господарко, магьосниците знаят своето време.

Таз нощна доба, този мрачен час,
във който нявга лумна древна Троя,
и — чуйте! — бухал буха, куче вие,
от гроба си излизат мъртвците
и духове витаят — тоя час
е най-добър за мрачното ни дело.
Седнете и не бойте се, госпожо,
тоз, който се откликне на зова ни,
ще е заключен във магичен кръг.

*Извършват магьоснически обреди и чертаят кръг. Болинбрук и Саутуел четат формулата
„Conjuro te...”^[14] и т.н.“ Гръм и светкавица. От земята изниква Дух.*

ДУХЪТ
Adsum^[15]!

БОЛИНБРУК

Asnath^[16]! Във Божието име,
от чийто звук трепериш, отговаряй,
защото, докато не отговориш,
заключен ще останеш в този кръг!

ДУХЪТ
Запитай ме, за да привършим бързо!

БОЛИНБРУК (*поглежда в лист*)
Какво ще стане най-напред със краля?

ДУХЪТ
Туй знайте: ще се борят краля с дука
и той ще го свали, но след това
от смърт насилствена ще падне сам.

Саутуел записва.

БОЛИНБРУК

Каква ще бъде участта на Съфък?

ДУХЪТ

От морски бряг^[17] той трябва да страни.

БОЛИНБРУК

Каква съдба ще има Съмърсет?

ДУХЪТ

От замъците той да се страхува —
на равен пясък по ще е опазен,
отколкото до техните стени.
Привършвай бързо! Повече не мога.

БОЛИНБРУК

Върни се в черен мрак и пъклен пламък!
Зъл дух, изчезвай!

Гръм и светкавица. Духът потъва в земята.

Нахлуват Йорк и Бъкингам, следвани от стражи.

ЙОРК

Задръжте ги със всичката им смет!
Следихме те отблизо, бабушкero!...
Вий тук, госпожо? Англия и кралят
дължат ви твърде много за труда!
От лорд-настойника ви чака, вярвам,
награда за добрите ви услуги!

ЕЛЕОНОРА

Не са по-лоши те от тез, които
за краля ни ти правиш, дръзки Йорк,
заплашващ ме без улики и право!

БЪКИНГАМ

Наистина без улики! А туй?...

Водете ги! В килии поотделно!...
А вий, мадам, ще дойдете със нас!
Води я, Стафорд!

Горе Елеонора и Хъм излизат, водени от стражи.

Всички тез боклуци
представени ще бъдат пред съда!
Пътувайте!

Марджори Джурдейн, Саутуел и Болинбрук излизат, водени от останалите стражи.

ЙОРК

Добре я проследихте, Бъкингам!
Отличен план, от който ще спечелим.
Да видим тая дяволска прокоба.
Какво се казва в нея?

Чете.

„Туй знайте: ще се борят краля с дука
и той ще го свали, но след това
от смърт насилствена ще падне сам...“

Това съвсем прилича, дявол взел го,
на „Aio te, Aeâcida, romanos
vincere posse“^[18], със което Пир
подлъган бил от древния оракул!
Но да четем нататък:

„Каква ще бъде участта на Съфък?
От морски бряг той трябва да страни.
Каква съдба ще има Съмърсет?
От замъците той да се страхува —
на равен пясък по ще е опазен,
отколкото до техните стени.“

Тез адски предсказания се трудно
добиват и дважд трудно разгадават;
но кралят вече язди към Сент Олбанз
и с него е мъжът на тая дама.
След тях таз вест тъй трябва да препуска,

че Хъмфри да я има за закуска!

БЪКИНГАМ

Ще позволите ли да бъда аз
вестителят с надежда за награда?

ЙОРК

Щом искате, милорд!... Слуги, къде сте?

Влиза Слуга.

На лордовете Солзбъри и Уорик
да бъде съобщено, че ги каня
за утре на вечеря!... Да вървим!

Излизат.

[13] „... *горе...*“ — става дума за така наречената „горна сцена“ на Елизабетинския театър. ↑

[14] „... *Conjuro te...*“ (лат.) — заклинам те. ↑

[15] „*Adsum*“ (лат.) — тук съм. ↑

[16] „*Asnath*“ — неясна дума, може би анаграма на „Sathan“. ↑

[17] „... *от морски бряг...*“ — в оригинала пророчеството гласи „от вода“. Изменението се налага от игрословицата с името на пирата, който убива по-нататък Съфък. ↑

[18] „... *Aio te, Aeâcida, romanos vincere posse...*“ (лат.) — такъв бил отговорът, който оракулът на Аполон дал на епирския цар Пир и който можел да се тълкува двояко, като „твърдя, че ти, сине Еаков, можеш да победиш римляните“ и като „твърдя, че римляните могат да те победят, сине Еаков“. ↑

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В Сент Олбанз.

Влизат Кралят, Кралицата, Глостър, Кардиналът и Съфък, следвани от Соколари.

КРАЛИЦАТА

Ей Богу, господа, за пръв път виждам
такъв успешен лов на водни птици;
но обзалагам се, че мойта Джоан
не се е вдигнала при този вятър.

КРАЛЯТ

Но как се стрелна вашият, милорд,
и как високо излетя в небето!
Бог в своите създания е вложил
един и същи порив: все нагоре
еднакво се стремят човек и птица.

СЪФЪК

Кралю, не ме учудва, че соколът
на лорд-настойника лети високо —
той знае, че стопанинът му търси
височини и в тайните си мисли
витае по-високо от сокол.

ГЛОСТЪР

Да, само низкият и долен дух
не може да надлитне една птица.

КАРДИНАЛЪТ

Над облаците той стреми се, знаех!

ГЛОСТЪР

От вас ли, кардинале, чувам туй?

Нима не ви привличат небесата?

КРАЛЯТ

Пределите на вечното блаженство.

КАРДИНАЛЪТ

За тебе небесата са тук долу.

Очи и мисли вперил си ти само
в блаженството на земната корона,
настойнико опасен, който дръзко
се гавриш със държава и със крал!

ГЛОСТЪР

Вий, ваша святост, толкова гневлив?

„Tantaene animis coelestibus

irae^[19]“? Свадлив духовник! И си мислиш
под образ благ да скриеш толкоз злоба?

СЪФЪК

Тук злоба няма, сър, или пък има
не повече, отколкото изисква
отпор така добър на пер тъй лош.

ГЛОСТЪР

Като кого например?

СЪФЪК

Като ваше
велико лорд-настойничество, сър!

ГЛОСТЪР

Страната знае твойта дързост, Съфък!

КРАЛИЦАТА

И твоята властолюбивост, Глостър!

КРАЛЯТ

Мълчете, мила! Не дразнете мойте
свадливи перове! Благословени
са миротворците на таз земя!

КАРДИНАЛЪТ

Благословен ще съм, когато с меч
направя таз държава мир да види
от гордата опека на тогова!

ГЛОСТЪР (*тихо*)

На твоите услуги, благи чичо!

КАРДИНАЛЪТ (*тихо*)

Когато дръзнеш, Бог ми е свидетел!

ГЛОСТЪР (*тихо*)

Съгласен, но без други. Сам те искам,
тъй както сам умееш да обиждаш!

КАРДИНАЛЪТ (*тихо*)

Добре, ако посмееш, тая вечер
във източния ъгъл на гората.

КРАЛЯТ

Какво си шепнете?

КАРДИНАЛЪТ

... Повтарям, Глостър,
ако слугата ви не бе ги сплашил,
ловът би бил по-друг.

Тихо.

С двуръчен меч!

ГЛОСТЪР

Съгласен, чичо!

КАРДИНАЛЪТ (*тихо*)

В източната част!

ГЛОСТЪР

Разбрано, ваша святост!

КРАЛЯТ

Какво има?

ГЛОСТЪР

Говорим за соколите, милорд...

Тихо.

Кълна се в Богородица, ако
не съм забравил как върти се меч,
ще ти обръсна тиквата до край!

КАРДИНАЛЪТ (*тихо*)

Ти сам внимавай! *Medice, te ipsurn*^[20]!
Пазачо на държавата, пази се!

КРАЛЯТ

Със вятъра и спорът ви нараства.
О, как таз музика ме огорчава!
От струни, несъгласни като вас,
съзвучие как мога да очаквам?
Милорди, загладете тоя спор!

Влиза Гражданин, викащ: „Чудо!“

ГЛОСТЪР

Какво ли означава тоя шум?
Човече, какво чудо прогласяваш?

ГРАЖДАНИНЪТ

О, чудо, чудо!

СЪФЪК

Пристъпи към краля
и ясно му кажи какво е то!

ГРАЖДАНИНЪТ

Един слепец прогледа току-що
пред мощите на пресветия Олбан!
Един, незърнал нивга светлината!

КРАЛЯТ

О, Господи, на вярващите ти
лъч даваш в мрак, утеха в безнадеждност!

Влизат Кметът на Сент Олбанз, следван от Градските съветници, носещи в кресло Сандър Симпкокс, придружен от Жена си.

КАРДИНАЛЪТ

Съветниците на града ви водят
в процесия прозрелия слепец!

КРАЛЯТ

Щастлив е той в таз скръбна долина,
макар че с туй грехът му ще порасне^[21]!

ГЛОСТЪР

Сторете място! Дайте го насам!
Крал Хенри иска да говори с него!

КРАЛЯТ

Добри човече, разкажи ни всичко,
та Бога да възхвалим зарад теб!
Наистина ли бил си дълго сляп
и днеска си прогледнал?

СИМПКОКС

Сляп роден съм!
Откак се знам, не виждах, господарю!

ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

Така си е!

СЪФЪК

Коя е тази тука?

ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

Жена съм му на него, ваша милост!

ГЛОСТЪР

Ако му беше майка, би била по-сигурна свидетелка.

КРАЛЯТ

Отде си?

СИМПКОКС

От Берик, там на север, господарю.

КРАЛЯТ

Човече, Бог над тебе е излял безкрайната си милост. Не пропускай ден, без да му отправиш благодарност!

КРАЛИЦАТА

Случайно ли или с надежда дойде пред мощите на благия светец?

СИМПКОКС

С надежда и набожност, господарко, защото много пъти чух насън светеца да ми казва: „Сандър Симпкокс, праха ми почети, ще имаш полза!“

ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

Това е чиста истина! Аз също

съм чувала гласа да му го казва!

КАРДИНАЛЪТ

И куц ли си?

СИМПКОКС

Да, Бог да ми помогне!

СЪФЪК

Пак тъй роден?

СИМПКОКС

Не, паднах от дърво.

ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

От слива, сър.

ГЛОСТЪР

А откога не виждаш?

СИМПКОКС

Откак се помня, сър.

ГЛОСТЪР

Че как тогава
си лазил по дърветата, любезни?

СИМПКОКС

Един път се опитах. Млад бях още.

ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

Да, точно тъй! И скъпо го плати!

ГЛОСТЪР

Любител си на сливите изглежда?

СИМПКОКС

Жена ми ги обича. Зарад нея
качих се със опасност за живота.

ГЛОСТЪР (*настрани*)

Голям хитрец, но няма да успее!...
Я дай да видим! Затвори очи!
Сега ги отвори! Май смътно виждаш?

СИМПКОКС

Не, много ясно, сър, благодаря
на Бог и свети Олбан!

ГЛОСТЪР

Значи тъй.
Таз мантия тогаз на цвят каква е?

СИМПКОКС

Червена, сър! Червена като кръв!

ГЛОСТЪР

А дрехата ми?

СИМПКОКС

Черна, сър! По-черна
от абанос!

КРАЛЯТ

От абанос ли каза?
Познаваш значи неговия цвят?

СЪФЪК

Не вярвам да е виждал абанос
в живота си!

ГЛОСТЪР

Но мантии и дрехи
е виждал доста!

ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

Не, не е, не е!

ГЛОСТЪР

Каж ми, драги, как се казвам аз?

СИМПКОКС

Не зная, сър, простете ми!

ГЛОСТЪР

А той?

СИМПКОКС

И него не го знам.

ГЛОСТЪР

А тоя тук?

СИМПКОКС

И него — не!

ГЛОСТЪР

А себе си да знаеш?

СИМПКОКС

А, себе си се зная! Сандър Симпкокс.

Откак се помня, тъй ми викат, сър!

ГЛОСТЪР

Тогава Сандър Симпкокс се нарича
най-долният измамник на земята.

Ако от раждане ти беше сляп,
да назовеш могъл би цветовете
на дрехите ни със такъв успех,
с какъвто ни отгатваш имената.
Макар и ново, зрението може

да различи различните оцветки,
но не и да познае как се казват
по име те. Светецът на тоз град
е сторил, господа, голямо чудо,
възвръщайки очите на тогова,
но няма ли да бъде вещь лечител
и който го направи да проходи?

СИМПКОКС

О, ваша милост, ако би могло!

ГЛОСТЪР

Съветници, нима в Сент Олбанз няма
служители, заплащани да действат
със уреди, наричани камшици?

КМЕТЪТ

Намират се такива, ваша светлост.

ГЛОСТЪР

Извикайте тогаз един от тях!

КМЕТЪТ

Ти, бягай за палача! Незабавно!

Един Слуга излиза.

ГЛОСТЪР

А вие донесете една пейка.

Слуга донася пейка.

Приятелю, сега, ако желаш
да отървеш камшика, прескочи
таз пейка тук и беж със всички сили!

СИМПКОКС

Не мога да се вдигна, господарю.

Напразно ще ме биете, ей Богу!

Влиза Палач с камшик.

ГЛОСТЪР

Тогаз ще трябва да те изцерим.
Палачо, почвай! Шибай го, додето
прескочи това тук!

ПАЛАЧЪТ

Разбрано, сър!...
По-бързо ти! Събличай се до кръста!

СИМПКОКС

О, Боже, сър! Не мога да се вдигна!

След първия удар с камшик прескача пейката и побягва, следван от виковете: „Чудо!“

КРАЛЯТ

О, Боже, ти ги виждаш и търпиш!

КРАЛИЦАТА

Разсмя ме тоз хитрец, като побягна!

ГЛОСТЪР

Задръжете го! И таз пачавра — също!

ЖЕНАТА НА СИМПКОКС

От нужда го направихме, милорд!

ГЛОСТЪР

Да бъдат шибани във всеки град
до Берик, откъдето са дошли!

Кметът, Съветниците, Жената на Симпкокс и Палачът излизат.

КАРДИНАЛЪТ

Днес Хъмфри с чудеса се отличи.

СЪФЪК

Един сакат направи да хвърчи.

ГЛОСТЪР

За вас това е като две и две —
по ваша воля хвъркват градове!

Влиза Бъкингам.

КРАЛЯТ

Какви са новините, Бъкингам?

БЪКИНГАМ

Такива, че потръпвам да ги кажа:
една зловредна шайка негодяи,
предвождана за жалост от жената
на лорд-настойника, Елеонора,
която е във дъното на всичко,
направи опит да подрине трона,
използвайки магьосници и врачки,
които ний заварихме, когато
зовяха духове изпод земята
и ги разпитваха, за да узнаят
съдбата ви и таз на неколцина
участници в Съвета, за което
подробности ще чуете след малко.

КАРДИНАЛЪТ *(тихо)*

И тъй, ще видим вашата съпруга
да отговаря пред съда във Лондон!
Таз новост, лорд-настойнико, навярно
ще притъпи тъй меча ти, че няма

да устоиш на дадената дума.

ГЛОСТЪР *(тихо)*

Не ме мъчи, властолюбиви попе!
Горчивини и мъки ме сломиха
и аз на теб предавам се тъй, както
се бих предал на сетния слуга!

КРАЛЯТ

О, Боже, колко подло действат злите
и как сами си изкопават гроба!

КРАЛИЦАТА

Гнездото ти е, Глостър, в кал и срам —
да видим как ще се очистиш сам!

ГЛОСТЪР

За мен, госпожо, знаят небесата,
че верен съм на краля и страната,
а за жена си аз не зная нищо
и с болка слушам туй, което чувам.
Тя беше благородна, но ако
забравила за чест и добродетел,
е влязла в долен заговор със сган,
очерняща честта като катран,
прогонвам я от ложе и от дом
и на закона я предавам, щом,
отдала се на мерзостни измами,
тъй грозно е окаляла честта ми!

КРАЛЯТ

Добре, таз нощ ний тука ще преспим,
а утре се завръщаме във Лондон,
за да разнищим случая докрай.
Виновните да бъдат призовани
пред съд, чиято сигурна везна
ще отдели невинност от вина!

[19] „... *Tantaene animis coelestibus irae?*“ (лат.) — „толкоз гняв в небесни души“. Цитат от „Енеидата“ на Вергилий. ↑

[20] „... *Medice, teipsum*“ (лат.) — съкратено от израза „*Medice, cura te ipsum!*“ — Лекарю, лекувай себе си! ↑

[21] „... *Щастлив е той... ще порасне*“ — намек за един пасаж от Евангелието на Йоан (Пс. 9. 41). ↑

ВТОРА СЦЕНА

Лондон. В градината на дук Йорк.

Влизат Йорк, Солзбъри и Уорик.

ЙОРК

Сега, любезни Солзбъри и Уорик,
след скромната вечеря бих желал
из тази пътека, скрита в гъста шума,
да чуя мислите ви по въпроса
за моите явни и необорими
права върху английската корона.

СОЛЗБЪРИ

Жадувам да ги зная най-подробно.

УОРИК

Почнете, Йорк, и ако вий сте прав,
ще бъдат всички Невиловци с вас.

ЙОРК

Тогава чуйте ме: на Едуард Трети
Бог даде, както знаем, седем сина:
първ беше Едуард, Черният ни принц;
втор — Уилям Хатфийлд; трети, подир него,
сър Лайонел, дук Кларенс, а четвърти —
Джон Гонт, дук Ланкастър; след него, пети,
бе Едмънд Ленгли, дук на Йорк; а шести
и предпоследен — Томас Уудсток, Глостър;
със Уилям Уиндзорски, умрял дете,
редът им свършва. И какво се случи?
Принц Едуард се помина, изпреварил
баща си Едуард Трети, и остави
единствен син на име Ричард, който

подир смъртта на дядо си по право
го наследи и властва над страната,
додето Болинбрук, пръв син на Гонт
и Ланкастърски дук, завзе властта,
изгони го, нарече се крал Хенри,
по ред Четвърти, и жена му върна
във Франция, одето бе дошла,
а него прати в Пъмфретския замък,
където — както знаете вий двама —
нещастникът коварно бе убит!

УОРИК

Да, татко, дукът прав е. Точно тъй
домът на Ланкастър успя да вземе
короната на Англия!

ЙОРК

Която

до днес държи насилствено, защото
подир смъртта на Ричарда, наследник
на първия от братята, със нея
би трябвало да бъде увенчан
наследникът на следващия брат.

СОЛЗБЪРИ

Но Уилям Хатфийлд е умрял бездетен.

ЙОРК

Затуй пък третият им брат, дук Кларенс,
чиято линия ми дава право
върху короната, е имал прираст:
Филипа, неговата дъщеря,
е взела Едмънд Мортимър, граф Марч,
тоз Едмънд е добил от нея Роджер,
а този Роджер Марч баща е станал
на Едмънд, Ана и Елеонора.

СОЛЗБЪРИ

По времето на Болинбрук тоз Едмънд^[22] —
от книгите го знам — е предявявал
права върху короната и щял е
да стане крал, но Оуен Глендауър
го е държал затворник до смъртта му.
Нататък?

ЙОРК

По-голямата сестра
на този Едмънд, Ана, мойта майка,
наследница на кралската корона,
се е омъжила за Ричард Кеймбридж,
сина на петия от синовете
на стария крал Едуард, Едуард Ленгли.
По нейна линия аз искам трона
на таз страна: наследница тя беше
на Роджер Марч, а той пък беше син
на Мортимър, съпруга на Филипа,
единствена наследница на Кларенс;
затуй, ако наследственото право
към старшинството се придържа здраво,
то аз съм крал!

УОРИК

Какво от туй по-ясно!
Извежда Хенри своите права
от Гонт, четвърти син на Едуард Трети,
а Йорк — от третия, от дука Кларенс.
Додето Лайонеловият клон
не е изсъхнал, Гонтовата клонка
не бива да царува! А пък той
не само че не съхне, но цъфти
във теб и в твоите храбри синове,
израстъци на славния ви корен!
О, татко Солзбъри, да коленичим
и първи тука в тоз потаен кът

да поздравим законния си крал
със кръвното му право над престола!

СОЛЗБЪРИ и **УОРИК** (*коленичат*)
Живей щастлив, кралю английски Ричард!

ЙОРК

Благодарим ви, лордове. Но ние
ще станем крал, когато украсим
главата си с английската корона,
а меча си — с кръвта на Ланкастър,
а за това ще бъдат нужни време,
разумни действия и строга тайна.
За пример мен вземете и търпете
в тез мътни дни нахалството на Съфък
и гордостта на Бофорт, зажумете
пред жаждата за власт у Съмърсет,
у Бъкингам, у всички като тях;
додето те не удушат овчаря
на стадото, добрия ни дук Хъмфри;
те туй целят, но в него ще намерят —
ако добър пророк съм — своята гибел!

СОЛЗБЪРИ

Да тръгваме, милорд! Разбрахме всичко.

УОРИК

Дълбоко убеден съм, че граф Уорик
ще доживее да направи крал
от дука Йорк!

ЙОРК

А аз пък съм уверен,
че Ричард ще направи от граф Уорик
най-първия в туй кралство подир краля!

Излизат.

[22] „... тоз Едмънд... права върху короната...“ — следвайки летописеца Холинshed, Шекспир допуска и тук както в „Хенри Четвърти“ и „Хенри Шести — първа част“ историческа грешка. Претендент за английския престол бил не споменатият тук Едмънд Мортимър (граф Марч), а неговият племенник със същото име, син на рано умрелия Роджър Мортимър. Вж. общата част на бележките към „Хенри Четвърти — I ч.“. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Лондон. В залата на съда.

Тръбен звук. Влизат Кралят, Кралицата, Глостър, Съфък, Бъкингам, Кардиналът, Йорк, Солзбъри и Уорик. След това биват въведени от стражи: Елеонора, Марджори Джурдейн, Хъм, Саутуел и Болинбрук.

КРАЛЯТ

Елеонора Кобам, приближете!
Пред Бог и нас грехът ви е голям.
Изслушайте присъдата за своите
ужасни провинения, които
по Божия закон изискват смърт!...
Вий четиримата — отгук в затвора
и след това — към лобните места:
магьосницата ще гори във Смитфийлд,
вий трима ще висите на въжето.
А вий, госпожо, като благородна,
когато изтърпите на площада
тридневно покаяние, веднага
ще бъдете заточена в страната
на остров Ман, където ще ви пази
суровото око на сър Джон Станли.

ЕЛЕОНОРА

И смърт, и заточение за мен са
добре дошли!

ГЛОСТЪР

Елеонора, виждаш,
съдът осъди те и аз не мога
да оправдая таз, която той е
намерил за виновна!

Осъдените биват изведени.

Боже мой,
очите ми са пълни със сълзи,
сърцето — с мъка! Хъмфри, този позор
ще ти сведе челото до земята!
Пуснете ме, кралю, да си отида —
скръбта на старост иска мир и отдих!

КРАЛЯТ

Не бързай, Хъмфри Глостър! Преди туй
предай ми своя жезъл. Отсега
крал Хенри ще си бъде сам настойник
и Бог ще е за него щит, опора,
светилник в пътя му. Върви си, Глостър,
изпращам те обичан не по-малко,
отколкото когато бе настойник.

КРАЛИЦАТА

Не ми е ясно по каква причина
на зрял владетел нужна е бавачка.
Със Бога Хенри сам ще управлява.
Върни му, старче, жезъл и държава!

ГЛОСТЪР

Да, жезъла ми. На, вземи го, Хенри!
Аз връщам го на тебе облекчен,
баща ти както връчи го на мен,
и с радост го полагам ето тук,
отдето с радост би го вдигнал друг.
Прощавай и когато бъда в гроба,
да виждаш мир и чест, не страст и злоба!

Излиза.

КРАЛИЦАТА

Сега е Хенри крал на таз страна,
а Маргарита — негова кралица.

Дук Глостър се превърна в бледа сянка
на туй, което беше досега.

Да, двоен удар: без жена и жезъл.
Отнели му тоз златен знак на власт,
до днес от него неделима част,
да го положим тука, ей така,
на мястото му — в кралската ръка!

СЪФЪК

Тъй както клюмват клонките на бора,
повехна в млади дни Елеонора!

ЙОРК

Да ги оставим! Господарю, днес е
денят, във който майстор и помощник
ще трябва да се срещнат в Божи съд.
Тук близо обвинен и обвиняващ
очакват знака ви. Благоволете
да гледате двубоя между тях.

КРАЛИЦАТА

Съпруже, аз нарочно дойдох тук
да видя как ще свърши тоя спор.

КРАЛЯТ

Така да бъде! Проверете всичко!
На правия да бъде в помощ Бог!

ЙОРК

Не съм видял до днеска, господа,
човек, по-малко склонен да се бие
и по-смутен от този обвиняващ!

*Предшествани от Барабанчици, влизат от една страна — Хорнър, обкръжен от своите
Съседи, които тъй усърдно се чукаат с него, че той вече е пиан; от друга страна — Питър,
обкръжен от Калфи. Двата са въоръжени с тояги, на края на които са завързани
торбички с пясък.*

ПЪРВИ СЪСЕД

Съседе Хорнър, вдигам за тебе тая чаша испанско! Не бой се, всичко ще мине добре!

ВТОРИ СЪСЕД

Пък аз — тая чаша португалско!

ТРЕТИ СЪСЕД

Ето ти едно канче пиво, съседе, от най-силното! Пий и не бой се!

ХОРНЪР

Нека ми дойде само! Наздраве на всички ви! А на тоя Питър — палец между пръсти!

ПЪРВИ КАЛФА

За твое здраве, Питър! Не бой се!

ВТОРИ КАЛФА

Пийни и ти! Ето ти пинта от светлото!

ТРЕТИ КАЛФА

И половинка от мен! Горе главата и не се бой от майстора си! Дръж високо името на калфите!

ПИТЪР

Благодаря ви. Пийте и молете се за мене, защото страх ме е, че тази ще ми бъде последната глътка. Робин, ако умра, чукът ми е твой. А на тебе, Уил, оставям престилката си. Том, на тебе, ето, колкото пари имам. О, Господи, помогни ми, къде ще се меря аз с майстора си, той е учил военно изкуство!

СОЛЗБЪРИ

Хайде, престанете да пиете и почвайте! Ти как се казваш?

ПИТЪР

Питър, ваша милост.

СОЛЗБЪРИ

Питър? А цялото?

ПИТЪР

Питър Туп, сър.

СОЛЗБЪРИ

Туп? Тогава гледай да натупаш господаря си.

ХОРНЪР

Господа, тук съм, така да се каже, по предизвикателство на моя помощник, за да докажа, че съм честен човек и че тоя никаквец Питър е мошеник. А колкото до дук Йорк, да пукна, ако съм му мислил някога злото, а също и на краля, и на кралицата! И затова хайде, Питър, ела ми насам и бъди готов да ти размажа тиквата на пихтия!

ЙОРК

Побързайте! На тоя езикът му се вече заплита. Тръбачи, дайте знак да започнат!

Тръбен звук. Питър поваля Хорнър.

ХОРНЪР

Спри, Питър! Спри! Признавам! Признавам се в измяна!

Умира.

ЙОРК

Вземете му тоягата! Човече,
благодари на Господа и още
на виното и пивото, които
удариха в главата твоя майстор!

ПИТЪР

О, Господи, няма победих противника си в присъствието на краля? Питър, твоето право надви!

КРАЛЯТ

Махнете тялото на този изменник —
че е такъв, смъртта му го доказва.
Освен това небето справедливо
яви ни, че вина не носи този,
когото той поиска да убие.
Ела, момче, за кралската награда!

Тръбен звук. Излизат.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Улица в Лондон.

Влизат Глостър, следван от Слуги в жалейни дрехи.

ГЛОСТЪР

Тъй черен облак често помрачава
най-ясното небе и тъй след лято
настъпва гола зима с хапещ мраз.
Като годишни времена се сменят
печал и радост. Колко е часът?

СЛУГА

Към десет, господарю.

ГЛОСТЪР

В десет трябва
оттука да премине мойта бедна
наказана съпруга. Как ли, мила,
по тези остри кремъци ще стъпват
изнежените твои ходила?
Нел, скъпа Нел, не ще му бъде леко
на крепкия ти дух да изтърпи
омразата и грубите насмешки
на тази съща сган, която вчера
търчеше подир твоята каляска,
когато ти тържествена и горда
във нея прекосяваше града!...
Тя иде! Да! Разплакани очи,
гответе се за горестната гледка!

*Влиза Елеонора, боса, със свец в ръка и в бяла власеница; следват Шерифът на Лондон, сър
Джон Станли и Стражи с копия и алебарди.*

СЛУГА

О, само разрешете ни, милорд,
и ний ще я изтръгнем от шерифа!

ГЛОСТЪР

Ни крачка! Оставете я да мине!

ЕЛЕОНОРА

Да гледаш моя срам ли дойде, Хъмфри?
Сега и ти наказан си със мене!
Виж как непостоянната тълпа
те сочи и глава в закана клати!
От злобните ѝ погледи укрив се,
съпруже мой, и в стаята си тайно
срама ми оплачи и прокълни
вразите ни — и моите, и своите!

ГЛОСТЪР

О, скъпа Нел, старай се да забравиш
това, което става!

ЕЛЕОНОРА

Мъжо Хъмфри,
коя съм, да забравя научи ме,
защото, щом си спомня, че жена съм
на лорд-настойника във таз страна,
все мисля, че не бива тъй да крача
в зебло позорно с надпис на гърба,
сподирена от сган, която с радост
посреща моите сълзи и въздишки.
Безжалостните камъни разсичат
нозете ми, а стон като издам,
смях чувам и язвителни съвети
да стъпвам по-внимателно! О, Хъмфри,
как тоз позор понася се, кажи ми?
Допускаш ли, че нявга ще проблесне
отново лъч от щастие за мен?

Не, нощ и мрак ще бъде моят ден
и ад ще бъде мисълта за туй,
че съм жена на дука Хъмфри, който
е управлявал таз страна, но тъй,
че е оставил своята дукеса
за папачта посмешище да стане
и безучастно гледал е, когато
със присмех я е сочил всеки зяпльо!
Но ти бъди ми кротък, не избухвай
затуй, че някой бил се гаврил с мен,
търпи, додето брадвата проблесне
над твоя врат, което ще е скоро,
защото Съфък, по чиято свирка
играе таз, която ненавижда
теб, Хъмфри Глостър, както всички наши,
и злият Йорк, и тоз безбожник Бофорт
намазали са храстите със клей
за твоите крилца и запомни,
че както и да хвъркаш, ще те пипнат.
Но казвам ти, додето си на воля,
не действай срещу тях, не ги преварвай!

ГЛОСТЪР

О, стига, Нел! Неправилно се целиш!
Непровинен не могат ме осъди!
Дори да бъдат моите врагове
хиляда пъти повече и всеки
хиляда пъти по-могъщ, пак с нищо
не ще успеят да ми навредят,
додето съм невинен, честен, предан!
Ти искаш от срама да те спася,
но той така не би се изличил,
а само аз изпаднал бих в беда.
Добра ми Нел, старай се да запазиш
спокойствие — надеждата е в туй.
След някой ден блед спомен ще е всичко!

Влиза Глашатай.

ГЛАШАТАЙ

Крал Хенри призовава ваша светлост
на Парламента в Бери^[23], който той
насрочил е за първото число
на идващия месец!

ГЛОСТЪР

Зад гърба ми?
Така да е! На първи ще съм в Бери.

Глашатаят излиза.

Прощавай, Нел! Шерифе, не надхвърляй
присъдата, издадена от краля!

ШЕРИФЪТ

За мен тя тук приключва. Сър Джон Станли
е назначен да придружи жена ви
до остров Ман.

ГЛОСТЪР

Така ли е, сър Джон?
Вий значи ще й бъдете надзорник?

СТАНЛИ

Заповедта е заповед, милорд.

ГЛОСТЪР

По-строг към нея не бъдете, друже,
задето съм ви молил да сте мек —
възможно е светът да се усмихне
и аз да ви платя с добро доброто,
което сторили сте на жена ми.
Довиждане, сър Джон!

ЕЛЕОНОРА

На мен ни дума?
Отиваш си, без сбогом да ми кажеш?

ГЛОСТЪР

Не мога, Нел. Сълзите ме задавят!

Излиза, следван от Слугите си.

ЕЛЕОНОРА

Напусна ме и ти и с тебе нека
напусне ме и сетната надежда!
Освен в смъртта! Смъртта, която често
ме плашеше преди, защото исках
животът ми да трае безконечно!...
Готова съм. Да тръгваме, Джон Станли!
Не прося милости. Води ме там,
където твоята заповед изисква!

СТАНЛИ

На остров Ман, мадам, ще ви обслужват
съгласно ранга ви.

ЕЛЕОНОРА

Недай си Боже!

Сега е моят ранг „позор и срам“ —
по тоз ли ранг ще ме обслужват там?

СТАНЛИ

Ще бъдете обслужвана, госпожо,
като дукеса и жена на Глостър.

ЕЛЕОНОРА

На добър час! На по-добър от моя,
шерифе, развеждачо на срама ми!

ШЕРИФЪТ

Прощавайте, госпожо. Служба, дълг!

ЕЛЕОНОРА

Да, да, разбирам. Тръгваме ли, Станли?

СТАНЛИ

Да, своето покаяние, мадам,
вий свършихте. Да идем да смените
таз срамна риза с облекло за път.

ЕЛЕОНОРА

Срама си няма да сваля със нея.
Дори по най-разкошните ми дрехи
ще лепне той, отблъскващ, грозен, явен.
По-бързо ме води, пазачо мой —
изгнание жадувам и покой!

Излизат.

[23] *Бери* — съкратено от Бери Сент Едмъндз. ↑

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В абатството на Бери Сент Едмъндз.

За заседанието в Парламента с тръбен звук влизат Кралят, Кралицата, Кардиналът, Съфък, Йорк, Бъкингам, Солзбъри и Уорик.

КРАЛЯТ

Учудва ме, че няма го дук Глостър —
не е по нрава му да е последен,
каквато и причина да е имал.

КРАЛИЦАТА

Нима не виждате или не щете
да видите как той е променил
в последно време своите обноски,
как грубо се държи и как е станал
величествен, надут, неузнаваем?
Ний помним времето, когато беше
и мил, и приветлив; когато само
почувстваше ли в погледа ни хлад,
тъй бързо коленичеше, че дворът
се чудеше на толкова смиреност.
Сега срещни го, даже да е сутрин,
когато всеки всекиго приветства —
ще сбърчи вежди, гледа те накриво
и ти отказва, не превил коляно,
тоз поздрав, който всеки ни дължи!
От лай на кутре никой няма страх,
но и кралете потреперват, щом
дочуят вик на лъв; а Хъмфри Глостър
не е във Англия човек без тежест.
До вас е той по кръв най-близък, тъй че
вий паднете ли, той ще се издигне;
затуй, отчитайки как той ви мрази

и колко би го ползвала смъртта ви,
аз мисля, че не е благоразумно
да има близост с вашата особа
и достъп във Върховния съвет.
С ласкателство сърцето на тълпата
спечелил си е той и аз боя се,
че щом рече да предизвика смут,
те всички до един ще бъдат с него.
Сега сме пролет — плевелите още
не са се вкоренили надълбоко,
но ти пусни ги и ще задушат
лехите ти, небрежни градинарю!
Загрижена за вас, съпруже мой,
аз виждам тез опасности във дука —
ако греша, кажете, че страхът ми
е женски страх. И ако вий, кралю,
го пръснете със доводи по-трезви,
то аз ще ви призная, че без право
пред всички тук обидила съм дука.
Почтени Съфък, Бъкингам и Йорк,
опровергайте туй, което казах,
или признайте мойта правота!

СЪФЪК

Мадам, вий ясно сте прозряла дука
и ако бях запитан преди вас,
аз бих използвал точно тези думи.
Дукесата прибегна до магии,
насъскана от него, убеден съм;
а даже да допуснем, че съпругът
е бил във неведение за тях,
пак той със своите хвалби пред нея
за туй, че е от висша кръв и първи
наследник на престола подир краля,
е пуснал в лудия ѝ ум мухата
да предизвика с нечестиви средства
смъртта на господаря ни. Така е.

Лисицата не лае, като дебне.
Дълбоката вода тече спокойно.
Не, не, кралю, дук Глостър е човек
потаен, с неизследвани подмоли!

КАРДИНАЛЪТ

Нима против закона този Глостър
не изнамираше за нищо-нещо
все по-жестоки начини за смърт?

ЙОРК

И не обложи ли страната с данък
зарад войските ни отвъд морето,
а сам прибра парите и затуй
ден нямаше без град да се бунтува?

БЪКИНГАМ

Това са дреболии пред онуй,
което бъдещето ще разкрие
зад тихия ни Хъмфри!

КРАЛЯТ

Господа,
таз ревност да сечете всеки трън
по пътя на монарха си е, знайте,
достойна за похвала, но ще кажа —
щом трябва да говоря с вас по съвест,
че смятам своя родственик дук Глостър
невинен във измяна като гълъб
и агънце сукалче. Хъмфри благ е
и добродетелен и твърде честен,
за да ни мисли злото, убеден съм!

КРАЛИЦАТА

О, гибелна детинска доверчивост!
На гълъб ти приличал? Значи взел е
перата си от другаде, защото

в душата си е хищен като гарван!
Приличал ти на агне? Чужда кожа
наметнал си е, явно е, защото
сърцето му е зло като на вълк!
Кога и кой измамник не е смогвал
да вземе честен вид! Кралю, внимавай:
съдбата ни зависи от това
дали ще поскъсиш с една глава
тоз подъл лицемер!

Влиза Съмърсет.

СЪМЪРСЕТ

Желая ви, кралю, живот и здраве!

КРАЛЯТ

Здравей, лорд Съмърсет! Какво ни носиш
от Франция?

СЪМЪРСЕТ

Това че под властта ви
там няма вече нито педя пръст.
Загубено е всичко!

КРАЛЯТ

Лоша вест,
лорд Съмърсет! Но както Бог е рекъл!

ЙОРК (настрани)

За мене лоша, който се надявах
да властвувам над френската земя,
тъй както и над плодната английска!
Със нея моят цвят загива в пъпка,
листата ми гъсеница яде.
Но своето да взема аз ще знам
или за славен гроб ще го продам!

Влиза Глостър.

ГЛОСТЪР

Кралю, желая ви живот и здраве.
Простете ми, задето закъснях!

СЪФЪК

Не, Глостър, ти дори си подранил,
освен ако окажеш се по-верен,
отколкото съм сигурен, че си.
Задържам те, изменнико към трона!

ГЛОСТЪР

Ти, драги Съфък, няма да ме видиш
изплашен или с пламнали страни.
Невинните сърца не знаят страх,
а както няма тиня в бистър извор,
тъй помен от измяна няма в мен.
В какво виновен съм? И кой го казва?

ЙОРК

Твърди се, сър, че сте били подкупен
със френско злато и че зарад вас,
понеже сте задържали от корист
заплатите на нашите войници,
загубили сме френските си графства.

ГЛОСТЪР

Твърдяло се? Кой точно го твърди?
Войнишките заплати не съм пипвал
и френски подкупи не съм сънувал!
Бог знае колко нощи съм прекарал
в будуване — да, нощ след нощ — да мисля
за благото на нашата страна!
Ако от краля съм измъкнал грош
или за себе си стотинка спастрил,

от Бога да ми бъдат предявени
на праведния съд! А колко фунта
от своите раздал съм на войската,
защото ми тежеше да облагам
английските бедняци! И ни дума
за връщане не съм обелвал после!

КАРДИНАЛЪТ

Изнася ви да казвате това!

ГЛОСТЪР

Аз казвам само истината, сър!

ЙОРК

Като настойник с тъй ужасни мъки
наказвахте престъпниците вие,
че Англия прочу се като остров
на неограниченото тиранство!

ГЛОСТЪР

Като настойник, знае се, грехът ми
бе в туй, че бях премного милостив:
престъпниците с малко сълзи лесно
разтапяха сърцето ми така, че
откупваха вината си с молби.
Ако не бяха кървави убийци
или от тез разбойници, които
по пътя грабят честните бедняци,
аз никога над тях не произнасях
присъди съответни на вината;
но, виж, убийството, това жестоко
ужасно престъпление, наказвах
с мъчения безмилостни, признавам.

СЪФЪК

Милорд, туй бяха грешки, от които
човек измъква се без много труд,

но върху вас тежат къде-къде
по-тежки обвинения, които
едва ли ще отхвърлите тъй лесно.
Във името на краля, задържан сте!
Предавам ви на лорда-кардинал,
комуто се възлага да ви пази
под свой надзор до времето за съд!

КРАЛЯТ

Лорд Хъмфри Глостър, много бих желал
да ви съгледам със лице, измито
от всички подозрения. Тук вътре
говори глас, че вие сте невинен!

ГЛОСТЪР

Ах, лоши дни живеем, господарю!
Тщеславието тъпче доблестта,
враждите задушават добротата,
навред царуват козни и интриги
и всяка справедливост е изгнана
от вашата страна. За мен е ясно:
целта им е живота ми да вземат
и ако бих направил със смъртта си
тоз остров по-щастлив и сложил точка
на техните без правия във него,
повярвайте ми, бих умрял охотно;
но мойта смърт ще бъде само пролог
към общата трагедия, защото
след мене хиляди, които днеска
се мислят в безопасност, не ще стигнат,
за да запълнят страшната интрига
на техния спектакъл. Погледнете:
във кървавия взор на кардинала
говори злобата; омраза крие
заоблаченото чело на Съфък;
с езика си излива Бъкингам
набраното в сърцето; а пък Йорк,

тоз честолобец, който към луната
готов е да посегне и чиято
десница дръзка спирал съм, цели
с фалшиви обвинения смъртта ми;
със тях и вий, госпожо, без причина
ми струпахте вини върху главата
и всичко сторихте, за да смразите
със мене моя светъл господар.
Да, всички вий надумахте се тайно —
и мислите, че аз не го усещах? —
да ме убиете! Не ще ви липсват
лъжесвидетели да ме клеймят,
ни лъжеулики, които ясно
ще потвърждават моята „виновност“ —
пословицата казва го отдавна:
„Щом има куче, пръчка се намира.“

КАРДИНАЛЪТ

Това не се понася, господарю!
Ако на обвиняемия вие
възможност давате да клевети,
напада и обижда тез, които
стремят се да опазят ваша милост
от ножа на коварната измяна,
то те ще поизстинат в своята ревност
към вашата особа!

СЪФЪК

Чухте сам
как той, макар и с обиколни думи
кралицата ни обвини в това,
че е подготвила нарочни хора
с измислени твърдения под клетва
да подкопаят неговата власт!

КРАЛИЦАТА

Загубил е и, ясно е, ще хули!

ГЛОСТЪР

Тук, без да искате, сте много права —
загубих аз. Проклети да сте вие,
мошеници, спечелили с измама!
Как няма да ви хуля и ругая?

БЪКИНГАМ

Така до утре той ще ги извърта!
На вас го поверяваме, милорд.

КАРДИНАЛЪТ

В затвора! И пазете го добре!

ГЛОСТЪР

И тъй тояжката си хвърля кралят,
не стъпил още здраво на крака.
Пастирът тъй прогонен е без време
и глутницата вече трака зъби.
Дано се лъжа! Ах, дано се лъжа,
но страх ме е за тебе, благи Хенри!

Излиза, воден от Стражи.

КРАЛЯТ

Решавайте въпросите, милорди,
по свое усмотрение, без нас!

КРАЛИЦАТА

Нима ще ни напуснете, съпруже?

КРАЛЯТ

Ах, Маргарито, моето сърце
удамено е в скръб, която вече
избликва от очите ми! Аз цял съм
скован от мъка, тъй като отвред

съзирам недоволство, а пък то е
за мене по-мъчително от всичко.
О, чичо Хъмфри, върху твоя образ
личат като на карта чест и вярност
и никога до днес не съм те хващал
във двойственост, лъжа и задни мисли!
Коя звезда така е завидяла
на сана ти, та всички в моя двор
с кралицата начело се стремят
да сложат край на твоя благ живот?
Ти зло не си направил ни на тях,
ни на кого да е, а ето, както
колачът хваща малкото теленце
и, вързано, с тояга го повежда
към скотобойната, така и те
безжалостно домъкнаха те тука;
и както кравата насам-натам
мучи и търси клетата си рожба,
безпомощна да ѝ помогне с нещо,
така и аз оплаквам своя Глостър
със горки сълзи и забулен поглед
към него впервам, слаб да го спася
от толкоз силни, искащи смъртта му.
Остава ми едно — да си повтарям
сред сълзи-дъжд и стонове-порой:
„Предател — Глостър? Всеки друг — не той!“

Излиза, следван от Солзбъри и Уорик.

КРАЛИЦАТА

Горещо стане ли, снегът се стапя,
а кралят ни е хладен като сняг
към важните въпроси на страната
и твърде милозлив: с вида си Глостър
измами го тъй, както крокодилът
измамва с плач неопитния пътник

и както пъстрата змия в лехата
привлича малкото дете, което
си казва: „Щом е хубава, добра е!“
Повярвайте ми — ако някой тука
не каже нещо по-добро, макар че
във този случай аз се мисля права —
ний трябва да премахнем тоя Глостър,
за да премахнем своя страх от него!

КАРДИНАЛЪТ

Да, туй е най-разумното, аз мисля,
но нужен ни е повод, за да бъде
отправен по закона към дръвника.

СЪФЪК

А според мен това не е разумно.
Крал Хенри е на негова страна
и гражданите също са със него.
А срещу тях ний имаме какво?
Едни съмнения и нищо друго.

ЙОРК

Така че не желаете смъртта му?

СЪФЪК

Тук няма друг да я желае толкоз!

ЙОРК (настрани)

О, има и със повече причини!...
Кажете ми вий, двама, кардинале,
и вие, Съфък, но от все сърце:
ако оставим Хъмфри лорд-настойник,
не ще ли бъде същото като
да сложим гладния орел да пази
от ястребите пилето?

КРАЛИЦАТА

Така е —
за пилето това ще значи смърт.

СЪФЪК

Да, права сте, мадам. Аз също мисля:
не ще ли бъде лудост да оставим
вълка да пази нашите овце?
Нехаен е тоз, който пощадява
доказания хищник, затова, че
до днешен ден не бил осъществил
каквото е намислил; ние трябва
да умъртвяваме вълка, преди
да е обагрил муцуна със кръв,
защото по природа си е хищник,
изконен враг на стадото, тъй както
е Хъмфри враг на кроткия ни крал.
И нека не придирваме дребнаво
над начина: със клопка, с примка, с хитрост,
в леглото нощем или буден денем,
какво значение — да свършим с него!
Добра, мадам, е всякоя измама,
предварваща измама по-голяма!

КРАЛИЦАТА

Говориш смело, триж безстрашни Съфък!

СЪФЪК

Ще бъде смело, ако стане дело!
Ний често само знаем да говорим,
но аз, за да докажа, че у мен
са във съзвучие сърце и слово,
понеже да опазя своя крал
от неговия враг, е дело благо,
ви казвам: само дума промълвете,
и Съфък ще му стане изповедник!

КАРДИНАЛЪТ

Ще мине време, Съфък, докато
получите свещенически сан,
а аз го искам мъртъв час по-скоро!...
Кажете, че съгласни сте и аз
ще ви намеря кой да го извърши —
над всичко друго благото на краля!

СЪФЪК

Ръката си ми дайте! Одобрявам!

КРАЛИЦАТА

И аз го одобрявам!

ЙОРК

И аз също!

А щом сме го решили ние трима,
какво, че някой щял да мисли инак!

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Пристигам от Ирландия, милорди,
за да ви кажа, че във тази област
избухнал е въоръжен метеж.
Пратете подкрепления, които
да излекуват раната, додето
е още прясна, инак току-виж,
е станала, уви, неизлечима!

КАРДИНАЛЪТ

Това е пробив, искащ бързи мерки!
Какво да предприемем, господа?

ЙОРК

Да пратим за регент дук Съмърсет!
Човек със щастие е нужен там,

а че такъв е той, ни стана ясно
от Франция!

СЪМЪРСЕТ

Във Франция дук Йорк
със своята държавническа мъдрост
и толкова дори не би останал!

ЙОРК

Не бих останал, за да я загубя,
тъй както ти направи! Аз по-скоро
загубил бих живота си навреме,
наместо да се върна, за да чувам:
„Мота се там, додето му я взеха!“
Една-едничка рана покажи ми!
Човек си казва, тъй като те гледа:
„Така без рани, как ще е с победа?“

КРАЛИЦАТА

От таз искра ще пламне цял пожар,
подхраним ли я с вятър и гориво!
Ни дума, Съмърсет! Мълчете, Йорк!
На неговото място може би
вий бихте се представили по-лошо!

ЙОРК

От туй по-лошо? Срам тогаз за всички!

СЪМЪРСЕТ

Включително за който го желае!

КАРДИНАЛЪТ

Опитайте си щастието, Йорк!
Ирландските диваци са в метеж
и месят със калта английски кърви.
Ще тръгнете ли срещу тях с войска,
съставена от най-добрите войни

на всичките ни графства?

ЙОРК

Да, милорд,
ако това е волята на краля!

СЪФЪК

Ха, неговата воля е такава,
каквато ний решаваме да бъде;
така че, Йорк, гответе се за път!

ЙОРК

Приемам. Вий войската съберете,
дорде оправя своите неща.

СЪФЪК

Със таз задача се нагърбвам аз,
но да се върнем към въпроса с Хъмфри.

КАРДИНАЛЪТ

Достатъчно за него — аз така
ще го оправя, че от днес нататък
той няма да ни пречи ни най-малко.
Да се разделяме е краен час —
след време, Съфък, ще говорим с вас.

ЙОРК

Лорд Съфък, след две седмици ще чакам
войниците събрани всички в Бристол,
отдето ще отплавам към Ирландско.

СЪФЪК

Ще бъде, както искате, лорд Йорк.

Излизат всички освен Йорк.

ЙОРК

Сега е време, Йорк, да закалиш
страхливите си мисли и превърнеш
несигурната плахост в ясна твърдост.
Стани, какъвто искаш се, или
предай на смърт тоз, който си, защото
той, все едно, не ти доставя радост.
О, страх, бъди приятел на селяка,
но стой далеч от царствената гръд!
Порой от мисли ме залива сякаш
априлски дъжд и всякоя от тях
е все за власт! Умът ми като паяк
плете усърдно примки и примамки
за моите врагове. Добре, милорди,
отлично го намислихте: с войската
да ме отправите далеч оттука;
но може полумъртвата змия,
която топлите във своята пазва,
да ви ужили право във сърцето!
Войска ми липсваше — благодаря ви,
задето ми я дадохте сами,
и знайте, че полагате със нея
нож остър във ръката на безумец.
Додето аз в Ирландия подтягам
могъща сила, тука ще раздухам
такава грозна буря, че от нея
със хиляди души ще отлетят
към ада или рая; и таз буря
не ще престане, докато, изгряла
над моята глава подобно слънце,
на Англия сияйната корона
не уталожи бесните й вихри.
За тази цел подсторих един рядък
смелчак, роден във Кент, Джон Кейд от Ашфорд,
да вдигне бунт, представяйки се за
Джон Мортимър. С ирландците видях го
да се сражава, сам срещу дузина,

додето във бедрата заприлича
на таралеж от вражите стрели,
а после, отървал се, да подскача,
разтърсвайки стрелите си, тъй както
танцьор на майски празник^[24] дрънка с хлопки.
Той често, преоблечен като чорлав
войник ирландски, влизаше в беседа
с противника и връщаше се после
със ценни донесения за него.
Тоз дявол ще е мой заместник тука,
защото той във всякоя подробност —
език, лице, движения — напомня
покойния Джон Мортимър. Чрез него
аз точно ще узнавам какво мисли
народът за правата на рода ни.
Ако го хванат, сигурен съм, той
не ще ме издаде, дори да пуснат
най-страшните мъчения във ход;
ако успее пък, тогава аз
с войската си ще тръгна от Ирландско
и ще пожъна туй, което сял е
негодникът, защото е безспорно,
че Хъмфри няма да живее дълго,
а той — очистен, Хенри — отстранен,
короната търкаля се към мен!

Излиза.

[24] „... майски празник...“ — празниците през май били дни на народно веселие, свързани с гощавки, танци, надстрелвания и т.н. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Бери Сент Едмъндз. Зала в двореца.

Влизат, тичайки, неколцина Убийци.

ПЪРВИ УБИЕЦ

Лорд Съфък чака! Бягай да му кажеш,
че сме видели сметката на дука!

ВТОРИ УБИЕЦ

Защо го сторихме! За пръв път виждам
човек да мре, разкаян тъй дълбоко!

Влиза Съфък.

ПЪРВИ УБИЕЦ

Ха, ей го иде!

СЪФЪК

Казвайте да чуем!

Извършихте ли всичко както трябва?

ПЪРВИ УБИЕЦ

Напълно, господарю. Той е мъртъв.

СЪФЪК

Добре направено! Вървете в къщи!

За смелостта ще имате награда.

Крал Хенри и останалите идат.

Оправихте ли ложето и всичко
във ред ли е, тъй както ви заръчах?

ПЪРВИ УБИЕЦ

Във ред, милорд.

СЪФЪК

Махнете се по-скоро!

Убийците излизат.

Тръбен звук. Влизат Кралят, Кралицата, Кардиналът, Бъкингам и Свита.

КРАЛЯТ

Повикайте веднага моя чичо!
Кажете му, че днес ще проверим
виновен ли е, както се твърди.

СЪФЪК

Отивам да го викна, господарю.

Излиза.

КРАЛЯТ

Местата си вземете, господа,
и нека строгостта ви не надхвърля
оназ, която улики безспорни,
доказващи, че дукът е изменник,
ще искат да приложите към него!

КРАЛИЦАТА

Не дай си Боже, от омраза лична
човека да осъдим без вина!
Дано да ни докаже, че е чист!

КРАЛЯТ

Благодаря ти, мила Маргарито!
Тез твои думи ме изпълват с радост.

Влиза отново Съфък.

Какво е станало? Защо сте блед?

Къде е чичо ни? Приказвай, Съфък!

СЪФЪК

В леглото си! И мъртъв!

КРАЛИЦАТА

О, Всевишни!

КАРДИНАЛЪТ

Това е Божи съд! Таз ноц насън
видях го ням. Стоеше безсловесен!

Кралят припада.

КРАЛИЦАТА

Кралю! Кралю!... Помагайте! Издъхна!

СЪМЪРСЕТ

Вдигнете го! Стиснете му носа^[25]!

КРАЛИЦАТА

По-бързо! Бързо! Погледни ме, Хенри!

СЪФЪК

Оправя се! Не бойте се, госпожо!

КРАЛЯТ

Всеблагии Боже!

КРАЛИЦАТА

Как сте, господарю?

СЪФЪК

Спокойно! Утешете се, кралю!

КРАЛЯТ

От Съфък ли утеха ще получа?
Не долетя ли той със грак на гарван
да ми отнеме жизнените сили?
И щом е тъй, как иска със лъжлив
гласец на мушитрънче да изтрие
от моя слух ужасната си вест?
Не захаросвай своята отрова
със сладки думи! И не ме докосвай!
Не пипай, казах! Твоите ръце
ме плашат повече от змийски зъби!
Далеч от мен, вестителю на смърт!
В очите ти ужасното убийство
царува и смразява всичко живо!
Недей ме гледа с тях, защото те
нанасят рани! Или не, не мърдай!
Впери ги в своята невинна жертва
и я убий със взор на базилиск^[26],
защото без обичния си Глостър
във мрака на смъртта аз виждам радост,
а във живота дважд по-мрачна смърт!

КРАЛИЦАТА

Защо така нападате, съпруге
добрия Съфък? Дукът бе му враг,
а той по християнски го оплаква.
И аз самата, ако бе възможно,
с порой от сълзи, с непосилни вопли,
с въздишки, разводняващи кръвта,
живота му да върна — макар той
да беше приживе и мой противник —
бих искала, повярвайте, да стана
от вопли сбръчкана, от сълзи сляпа,
като иглика бледа от въздишки,
но той да бъде жив! О, аз горката!
Какво за мен сега светът ще каже?
Понеже знае се, че с дука бяхме
неискрени приятели, предчувствам,

че слух ще плъпне: „Тя го е убила!“
Езикът на мълвата ще ме шибва
и всички кралски дворове ще бръмнат
от хули срещу мен. О, аз нещастна!
Това смъртта му носи ми: да бъда
кралица, коронясана с позор!

КРАЛЯТ

О, жал ми е! Злочестият ми Глостър!

КРАЛИЦАТА

За мен жали, от него по-злочеста!
Защо така глава встрани извъръщаш?
Не съм прокажена, недей се дърпа!
Или си станал глух като змия^[27]?
Тогава и отровен ти стани
и умъртви кралицата си клета!
Така ли? Ще заровиш своята радост
в земята с Хъмфри? Значи Маргарита
не ти е дала капчица отрада?
Тогаз вдигни му статуя и нея
боготвори, а моите портрети
раздай, да служат за кръчмарски фирми!
Затуй ли щях за малко да загина
по пътя за насам и затова ли
на два пъти противни ветрове
ме връщаха към родния ми бряг?
Не искаха ли вихрите пророци
да ме предпазят, да ми кажат с туй:
„Не слагай пръст в гнездо на скорпиони
Не стъпвай на враждебната им суша!“
Но аз тогава, глупава, проклинах
тез благи ветрове и този, който
от пещерите си ги беше пуснал,
и призовавах ги да духат само
към драгия за мен английски бряг
или да ме разбият о скалите!

Но не поиска бог Еол^[28] да стори
това злодейство и на теб остави
да станеш не след много мой убиец!
Отказваха талазите игриви
да ме погълнат, знаейки добре,
че ти на сушата ще ме удавиш
във тез сълзи, като море солени,
със своята нелюбезност. А скалите
укриха в пясъците своите зъби,
за да оставят твоето сърце,
по-кремъчно от тях, да ме разкъса
в двореца ти. На палубата горе,
додето пречеха ни ветровете
да приближим до острова, аз гледах
варовика на стръмния ви бряг
и щом смраченото небе открадна
от жадното ми зрение вида му,
аз снех от себе си едно безценно
огърлие — във форма на сърце,
с брилянти окръжено — и го хвърлих
към сушата. Морето го прие,
а аз си пожелах и ти, мой Хенри,
тъй мене да приемеш; и тогава
брегът ви се загуби сред мъглите
и аз на своите очи извиках
да тръгнат след сърцето ми и ядно
нарекох ги „замъглени гледала“,
защото погледът им бе изпуснал
вида на моя жаждан Албион!
А колко пъти само молих тоя
слуга на твоето непостоянство —
кажете, Съфък! — да поседне с мен
и да ме очарова, както нявга
Асканий очаровал е Дидона,
от страст обезумяла, с повестта
за подвизите славни на баща му
след гибелта на Троя^[29]? И кажи ми:

Не съм ли аз безумна като нея?
Не си ли ти лъжлив като Енея?
О, смърт, ела, защото от това, че
съм още жива, моят Хенри плаче!

Шум отвън. Влизат Уорик, Солзбъри и тълпа граждани.

УОРИК

Говори се, велики господарю,
че Хъмфри Глостър е убит коварно
от кардинала Бофорт и от Съфък.
Народът като кошер без водач
се носи из града със гневен рев,
готов да отмъщава безразборно!
Едва успях да ги придумам първо
да чуят как и от какво умрял е.

КРАЛЯТ

Че той умрял е, туй е вярно, Уорик,
но от какво, Бог знае, Хенри — не.
Влез в стаята му, виж го и открий
причината за бързата му смърт!

УОРИК

Така ще сторя. Вий задръжте, татко,
туй гневно множество, дорде се върна.

Излизат: той — към задната стая^[30], а Солзбъри и Гражданите — навън.

КРАЛЯТ

О, Боже справедливи, прогони
от мене мисълта, че Хъмфри бил е
с насилие ограбен от живот!
Ако се лъжа, Господи, прости ми,
защото ти един си съдник наш!

О, как бих искал със безброй целувки
да стопля устните му, да залея
лика му с океан солени сълзи,
на глухия му труп да кажа колко
обичах го, със пръсти да почувствам
безчувствената негова ръка;
но обред ще е туй студен и празен,
и мойта мъка само ще порасне
от гледката на мъртвия му лик!

Уорик разтваря завесата на задната стая и показва леглото с мъртвия Глостър.

УОРИК

Ела да видиш тялото, кралю!

КРАЛЯТ

Туй значи да надникна в своя гроб,
защото с Глостър радостта ми литна,
животът ми превърна се на смърт!

УОРИК

Тъй както моята душа желае
да иде след смъртта при Оня, който,
приел човешки образ, с не от нас
проклятието страшно на Баща си,
тъй вярвам, че убийци са отнели
живота на прославения дук!

СЪФЪК

Ужасна клетва и гръмлив език,
но где са доказателствата, Уорик?

УОРИК

Таз кръв, преляла към главата, вижте!
Аз виждам съм умрели от смъртта си —
те слаби са, изпити, пепеляви,

защото във последната борба
сърцето вика всичката ни кръв
да му помогне, след което тя
изстива в него и не се завръща
да зачерви лицето на мъртвеца.
А вижте тук, това лице е черно
и пълно с кръв; очите му са просто
изскочили навън с ужасен поглед,
косата — щръкнала, двете му ноздри —
разтворени от задуха широко,
ръцете му — разперени встрани,
като че ли е искал да се хване
за сламчица спасителна, но бил е
насилствено изтръгнат от живота;
възглавката му — облепена с косми;
брадата, добре гледана преди —
сега разрошена като пшеница,
която град е чукал! Не, убит е!
Съмнение не може тук да има!
От всички тези признаци, ако
един-единствен имахме, пак щеше
да бъде доказателство за мен!

СЪФЪК

Но кой го би убил? Нали със Бофорт
го имахме под своята закрила?
А ний не сме убийци, графе Уорик!

УОРИК

Но бяхте неприятели на Хъмфри
и точно вам той беше поверен.
Очакваше се да не бъде срещнат
като приятел и така и стана:
намерил си е — явно — врагове!

КРАЛИЦАТА

Вий значи подозирате ги, графе,

в безвременната смърт на дука Хъмфри?

УОРИК

Когато вижда до телето в кърви
месаря с ножа, кой не се съмнява,
че той го е заклал? И кой, намерил
в гнездо на ястреб мъртъв пъдпъдък,
съдбата му не може да отгатне,
па ако ще и ястребът да хвърка
със необагрен клюн? Така за мене
е подозрителна и тази смърт.

КРАЛИЦАТА

Месарю Съфък, где сте скрили ножа?
Бил ястреб Бофорт — ноктите му где са?

СЪФЪК

Аз нож не нося, за да коля спящи,
но този меч, покрит с ръжда от леност,
готов съм да излъскам във сърцето
на който би посмял да ме дамгоса
с карминеното прозвище „убиец“!
Посмей да заявиш, надменни Уорик,
че имам пръст в смъртта на дука Хъмфри!

Кардиналът и други излизат.

УОРИК

Какво не ще посмея да направя,
щом ти приканваш ме, двулични Съфък!

КРАЛИЦАТА

Едно не ще посмее той: да скърши
природата си на роден клеветник,
дори да го приканвате до утре!

УОРИК

Госпожо, с уважение към вас,
мълчете, моля! Всяка ваша дума,
изречена във негова защита,
е хула срещу кралския ви сан!

СЪФЪК

О, нагъл, невъзпитан грубиян!
Изглежда твоята майка е приела —
ако такава низост е възможна —
във ложето си някой див простак
и присадила към рода на Невил
тоз лош калем, за да се пръкнеш ти,
стипчива ябълко от долен сой!

УОРИК

Убиецо, вината ти те пази,
защото, щом река да те привърша,
палача ще оставя без награда,
а теб от сто позора ще очистя!
Ако не беше тъй и ако тука
не бяхме във присъствие на краля,
аз щях да те накарам на колене
за туй, което рече току-що,
убиецо страхлив, да искаш прошка
и да твърдиш, че мислил си във същност
за своята, а не за моята майка,
и че самият ти си долен присад;
тъй данъка приел на твоя страх,
със право щях да те изпратя в ада,
вампире, смучещ кръв от спящи хора!

СЪФЪК

От теб, макар и буден, ще я пусна,
последваш ли ме въвн от тая зала!

УОРИК

Да тръгваме! Ще те измъкна силом!
Не си достоен, но духът на Хъмфри
ми иска тази мъничка услуга!

Излиза заедно със Съфък.

КРАЛЯТ

Какъв по-твърд нагръдник от сърцето,
което е без корист? В тройна броня
е който бие се за право дело,
а гол, макар в стомана обкован,
е който влиза в бой с нечиста съвест.

Шум отвън.

КРАЛИЦАТА

Какъв е този шум?

Влизат отново Съфък и Уорик с извадени мечове.

КРАЛЯТ

Какво е туй? Как може, господа?
Със голи мечове пред своя крал?
Каква е тази врява? Замълчете!

СЪФЪК

Подлецът Уорик ме нападна, сър,
повел тълпи от жители на Бери!

Влиза Солзбъри.

СОЛЗБЪРИ (към гражданите извън сцената)

Там стойте! Господарят ще узнае
чрез мене мисълта ви!... Ваша светлост,

народът ме помоли да ви кажа,
че ако Съфък тутакси не бъде
обезглавен или изгнан в чужбина,
то те ще го измъкнат от двореца
и бавно умъртвят чрез страшни мъки.
Те всички казват: „Той премахна Хъмфри!“
И казват още: „Той се цели в Хенри!“
И молят ви да вярвате, че само
лоялната любов към ваша светлост,
а не прищявка да се противят
на кралската ви воля, господарю,
ги кара така дръзко да изискват
да пратите в изгнание дук Съфък.
Загрижени за ценното ви здраве,
те казват, че например, ако кралят
поиска да поспи и издаде,
под страх от смърт, забрана да го будят,
без оглед на забраната, щом някой
съзре змия с разцепено езиче
към него да пълзи, то той е длъжен
да стресне своя крал, защото инак
отровното влечуго би могло
да удължи съня му с цяла вечност.
И затова те казват, че дори
и да не искате, ще ви спасят
от всички пепелянки като Съфък,
чието остро смъртоносно жило
е според тях лишило от живот
любимия ви чичо, благородник,
хиляда пъти по-добър от него!

ГРАЖДАНИТЕ *(отвън)*

Дук Солзбъри, какво ви каза кралят?

СЪФЪК

Приляга на народа — низка паплач —
послания такива да изпраща

до своя суверен, но вий, милорд,
сте радостен, че можете за нея
да проявите дарба на оратор;
и все таки спечелихте си само
таз слава, че пред краля се явихте
като посланик на една тълпа
от дърводелци!

ГРАЖДАНИТЕ (*отвън*)

Отговор от краля —
или трошим вратите!

КРАЛЯТ

Вървете, Солзбъри, и им кажете,
че кралят им е много благодарен
за топлата грижовност. Нека знаят,
че даже и без тяхната подкана
аз щях да действам, както искат те,
защото мойта съвест ми подсказва,
че Съфък е носител на беди
за нашата страна; и затова,
кълна се в Оня, чийто недостоен
наместник тук съм, че под страх от смърт
ще има дукът само три дни срок
да трови въздуха на този остров!

Солзбъри излиза.

КРАЛИЦАТА

О, Хенри, позволи да те помоля
за милост към достойния ни Съфък!

КРАЛЯТ

Зовейки го „достоен“, ти, кралице,
загубваш своето собствено достойнство!
Достатъчно! Със всяка нова дума

по-силно ще раздухваш моя гняв!
Да бях го само казал, свойто слово
пак щях да удържа, а щом съм дал
пред Бога клетва, тя е безвъзвратна!

Към Съфък.

След срок тридневен ако те открият
в пределите, където властвам аз,
живота си с цял свят не ще откупиш!...
Мой драги Уорик, да вървим! Ела!
Очакват ни значителни дела!

Излиза, следван от Уорик.

КРАЛИЦАТА

Нещастие и мъка да ви следват!
Сърдечна тежест, болка и покруса
да бъдат ваши спътнички навред!
Каквато сте ми двойка, то да стане
с вас трети Сатаната и дано
трикратно отмъщение ви стигне!

СЪФЪК

Кралице, не кълни, а дай на Съфък
с дълбока мъка да ти каже сбогом!

КРАЛИЦАТА

Тфу, мухльо плах, мекосърдечен женчо,
да нямаш дух да прокълнеш врага си!

СЪФЪК

По дявола! Защо да ги кълна?
Да можех да убивам с грозни думи,
тъй както мандрагората убива
със свойте стонове^[31], аз бих ги клел
с такива остри, режещи слуха,
безмилостни, свирепи, грозни клетви,

през зъби прецедени, придружени
с такъв ужасен израз на лицето,
с каквото само мършавата Злоба
кълне от своите мрачни пещери!
Езикът ми от яд се би препъвал,
с очите си бих пръскал гневни искри,
косата ми нагоре би стърчала
като на луд и цялото ми тяло
би пращало към тях ужасни думи!...
Но чувствавам, сърцето ще се пръсне,
ако не почна! Ах, дано да имат
за най-добра напитка — сок отровен,
за гозба най-желана — жлъч горчива,
за мека сянка — кипарис надгробен,
за мила гледка — базилиск убиващ,
за нежна ласка — гущерово жило,
за сладка песен — съсък на усойка,
във съпровод от хор на кукумявки!
Каквито има ужасии в ада...

КРАЛИЦАТА

Не, стига, Съфък! Ти се мъчиш сам.
Тез клетви като слънце в огледало
и като цев, претъпкана с барут,
обръщат своята сила срещу тебе!

СЪФЪК

Сама поиска, а сега — „Недей!“
Заклевам се в земята, от която
прогонен съм, могъл бих да кълна
през зимата върху планински връх
във продължение на цяла нощ
напълно гол и туй да ми се види
забава лека, траяла минутка!

КРАЛИЦАТА

Не, умолявам те! Не ги кълни!

Дланта си дай ми, да я орося
със горък плач, и на дъжда не давай
да изличи тоз спомен от скръбта ми!
О, ако можеше от таз целувка,
която аз поставям върху нея,
тя траен да запази отпечатък,
за да ти спомня устните, които
към тебе ще издъхват отдалеч
въздишки неизбройни! Тръгвай, тръгвай!
Аз искам да усетя своята участ!
Додето тук си, само я предчувствам,
тъй както се предчувства сред излишък
оскъдица! О, знай, ще те възвърна
или и аз изгнаница ще стана...
и вече съм, от теб поне, изгнана!
Върви, не говори!... Но чакай! Стой!
Тъй с хиляди целувки се прощават
осъдени приятели, които
раздялата измъчва по-ужасно
от най-ужасна смърт! Прощавай! Сбогом!
И сбогом, щом без теб съм, на живота!

СЪФЪК

Така десетократно съм изгнан:
веднъж от краля си и девет пъти
от теб, кралице! Ако ти не беше,
за острова ни нямаше да страдам.
Пустинята съвсем не е пустиня,
щом в нея имам твоят общество,
защото, гдето ти си, там за мен е
светът със своите радости безброй,
а гдето няма те, е пустош той!
Животът нека прави теб щастлива,
а аз ще съм щастлив, че ти си жива!

Влиза Воукс.

КРАЛИЦАТА

Къде си тръгнал тъй задъхан, Воукс?

ВОУКС

При негово величество, госпожо,
с вестта, че кардиналт е пред смърт.
От ненадейна болест поразен,
той диша тежко, блещи се във пот,
кълне света и хули небесата.
Ту води разговор с духа на Хъмфри,
ту, мислейки, че кралят е до него,
излива на възглавницата своята
измъчвана от тежки тайни съвест.
При негово величество аз бързам,
защото той в тоз миг крещи за него!

КРАЛИЦАТА

Носи му новината си! Отивай!

Воукс излиза.

О, черни вести! Що за свят е този?...
Ала защо скърбя за дреболии,
забравяйки прокудата ти, Съфък,
съкровище на моята душа?
Защо за тебе само, скъпи мой,
не се надплаквам с облаците южни^[32],
те — дъжд изливащи, да никне стръка,
аз — лееща сълзи от черна мъка!
Но тръгвай, кралят иде! Ти го знаеш —
завари ли те с мен, смъртта те чака!

СЪФЪК

Тя чака ме, остана ли без теб,
а да умра пред твоите очи,
ще бъде сладко, както да заспя
върху гърдата ти. Тука бих издъхнал

спокойно като чисто пеленаче,
което, не усещайки, умира
със майчиното зърно в устица;
а пък, обратно, надалеч от тебе
аз луд ще полудея, ще крещя
да ми склопиш очите, ще те викам,
затворила устата ми със устни,
да върнеш моята душа във мене
или във себе си да я приемеш
за втор живот, като в Елизий^[33] нов!
Смъртта до теб е радостна шега,
далеч от теб — мъчение ужасно.
Оставам тук, каквото ще да става!

КРАЛИЦАТА

Върви! Раздялата е цяр болезнен,
но тя лекува смъртоносна рана.
Към Франция, мой скъпи! И пиши ми!
Една Ирида^[34], пратена от мене,
ще те намира, гдето и да си!

СЪФЪК

Отивам!

КРАЛИЦАТА

И сърцето ми носи!

Целува го.

СЪФЪК

За пръв път скъпоценност като тази
сред толкоз черно кадифе се пази!
Нещастната ни лодка се разцепи
и, тласкани от вихрите свирепи,
разделяме се ний един от друг.
Там мойта смърт е!

Излиза.

КРАЛИЦАТА

А пък мойта — тук.

Излиза.

[25] „Стиснете му носа“ — това е бил по Шекспирово време един от начините за свестяване на припаднал. ↑

[26] *Базилиск* — приказно влечуго, което убивало с погледа си. ↑

[27] „... *глух като змия*“ — според средновековната наука змиите не притежавали слух. ↑

[28] *Еол* (мит.) — бог у древните гърци, който държал ветровете затворени в своята пещера и ги пускал на воля, когато пожелавал. ↑

[29] „... *Асканий очаровал е Дидона... гибелта на Троя...*“ — образът е заимстван от „Енеидата“ на Вергилий: Амур, взел образа на Енеевия син Асканий, беседвал с картагенската царица Дидона, за да ѝ вдъхне любов към Еней. ↑

[30] „... *към задната стая...*“ — явно леглото на мъртвия Глостър се е намирало в така наречената „задна сцена“ на Елизабетинския театър. ↑

[31] „... *мандрагората убива със своите стонове...*“ — според поверието корените на това екзотично растение, на което били приписвани различни целебни и магически свойства, имали формата на човешкото тяло и стенели при изскубване. ↑

[32] „... *не се надплаквам с облаците южни...*“ — южните ветрове носят влага и дъждове за британския остров. ↑

[33] *Елизий* (мит.) — в Елисейските полета според древните гърци попадали след смъртта си праведниците. ↑

[34] *Ирида* (мит.) — богиня на дъгата в римския пантеон. Тя била смятана за вестителка на боговете и името добило преносно значение на вестителка изобщо. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Лондон. В спалнята на кардинала.

Кардиналът лежи в леглото.

Влизат Кралят, Солзбъри и Уорик.

КРАЛЯТ

На краля си кажете: как сте, Бофорт?

КАРДИНАЛЪТ

Ако си мойта смърт, вземи до пени
държавната хазна, за да си купиш
втор остров като тоя, стига само
да ме оставиш да живея още!

КРАЛЯТ

Ах, колко ли греховно е живял,
щом толкова се плаши от смъртта!

УОРИК

Със теб говори господарят, Бофорт!

КАРДИНАЛЪТ

Викнете ме пред съд, когато щете!
Умрял е във леглото си. Тогава?
Как мога аз да карам да живеят
насила хората, като не щат?...
Не, не, не ме мъчете! Ще призная!
Възкръснал, тъй ли? Дайте да го видя,
ще ви платя хиляда фунта в брой!
Очите му са пълни с пръст и прах!
Срешете го! Косата му стърчи
като клонак, намазан с лепкав клей
за моята душа! Да пия искам!

Търсете аптекаря! Чакам бързо
отровата, която му платих!

КРАЛЯТ

Двигателю всевечни на небето,
със милост погледни към тоз нещастник
и прогони Лукавия, подложил
душата му на яростна обсада;
издухай отчаянието черно,
загнездило се в неговата гръд!

УОРИК

Виж как смъртта го кара да се зъби!

СОЛЗБЪРИ

Не му пречи да се пресели мирно!

КРАЛЯТ

Бог в мир да го приеме! Кардинале,
ако разчиташ на небесна милост,
вдигни ръка, дай знак, че се надяваш!

Кардиналът умира.

Не даде знак! Умря! Прости му, Боже!

УОРИК

Престъпно е живял, щом тъй умря!

КРАЛЯТ

Не го осъждай! Всички тук сме грешни.
Склопи очите му, закрий леглото
и после нека се уединим
във размисъл над пътищата Божи!

Излизат.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Брегът на Кент.

Тръбен звук. Шум на морски бой. Топовни изстрели. Влизат Капитан на кораб, Шкипер, Помощник-шкипер и Уолтър Брегмор; те водят, пленени, преоблечения Съфък и двама Пътници.

КАПИТАНЪТ

Греховният, бърбив и гузен ден
се сгуши в гълбините на морето
и глутниците вълчи с грозен вой
събуждат крантите, които теглят
безрадостната нощ; те с бавни, меки,
отпуснати криле докосват сънно
гробовете край черквите и дъхат
заразен мрак от димните си ноздри...
Затуй да дойдат пленниците тука,
та шлюпката додето е на котва,
да обявят дали ще плащат откуп,
или ще багрят пясъка с кръвта си.
Тоз пленник тука е за тебе, шкипер,
тоз другия, помощнико, е твой,
а третия ти взимаш, Уолтър Брегмор.

ПЪРВИ ПЪТНИК

Какво за мене искаш да получиш?

ШКИПЕРЪТ

Хиляда крони — иначе си мъртъв!

ПОМОЩНИКЪТ

Ти — също толкоз. Инак ще умреш!

КАПИТАНЪТ

Какво? Изглежда много ви се виждат

две хиляди за двама ви! И вие
се пишете от знатен произход?
Да им се тегли ножът! Този откуп
и без това не стига за живота
на нашите, загинали във боя.

ПЪРВИ ПЪТНИК

Аз плащам, сър! Недейте ме убива!

ВТОРИ ПЪТНИК

И аз! И аз! Ще пиша у дома си!

БРЕГМОР (на Съфък)

Аз в битката окото си загубих
и ти заради него ще умреш.
Ако ме питаха, и тези бих ги...

КАПИТАНЪТ

Не бързай толкоз. Нека се откупи!

СЪФЪК

Виж тази жартиера^[35]! Аз съм знатен.
Цената определяй — ще я имаш!

БРЕГМОР

И аз съм благородник и се казвам
сър Уолтър Брегмор... Но какво ти става?
Защо си блед? Смъртта ли те уплаши?

СЪФЪК

Да, тя, защото чух я в твойто име!
Един гадател с тайнствен хороскоп
ми изчисли, че трябва да се пазя
от морски бряг. А в твойто име — Брегмор —
са слети и морето, и брегът.
Но ти от туй не ставай по-жесток,
ний пишем „бряг“, не „брег“, нали така?

БРЕГМОР

Не съм по правописа! Зная само
че името ни срам не е опръсквал,
без тутакси тоз меч да го измие.
Затуй ако продам като търговец
мъстта си за пари, от днес нататък
без меч да ходя, герб да нямам вече,
„страхливец“ да ми викат отдалече!

СЪФЪК

Стой, Брегмор! Аз съм Уилям де ла Пул!
Твой пленник е не друг, а дукът Съфък!

БРЕГМОР

Дук Съфък във парцали? Хайде де!

СЪФЪК

Едно е той — парцалите са друго.
И Зевс е ходел често предрешен!

КАПИТАНЪТ

Но Зевс е бил безсмъртен, а пък ти
след малко ще умреш!

СЪФЪК

Въшлив простако,
един коняр не може да пролее
кръвта на Хенри, доблестната кръв
на славното семейство Ланкастър!
Не си ли си целувал сам ръката^[36],
помагайки ми крак да сложа в стреме,
със шапка във ръка не си ли припкал
след мулето ми в сърмена наметка,
щастлив, че съм ти кимнал отдалеч?
Веднъж ли си допълвал мойта чаша,
огризките ми ял и на колене

стоял в нозете ми, когато аз
пирувал съм с кралица Маргарита?
Спомни си всичко туй и ако още
не ти е клюмнал петльовият гребен,
за входа на дома ми си спомни,
пред който търпеливо си ме чакал
да се покажа! Нека таз ръка,
тъй често ходатайствала за тебе,
скове езика ти с вълшебна мощ!

БРЕГМОР

Дали да го намушкам, капитане?

КАПИТАНЪТ

Не, първо аз ще го намушкам с думи,
жестоко, както той намушка мен!

СЪФЪК

Нещастнико, къде ще ги намериш,
такива остри, с тъпия си мозък?

КАПИТАНЪТ

Води го в шлюпката и му клъцни
врата о борда й!

СЪФЪК

А твоят после?

КАПИТАНЪТ

Ти своя гледай, Пул!

СЪФЪК

На мене, „Пул“?

КАПИТАНЪТ

На тебе точно! Пултът ти е бит,
мръсно гаден! Миризливо блато,

мърсящо с тиня сребърния извор,
от който пие Англия, аз тебе
ще те заприщя да не гълташ вече
богатствата на нашата страна;
устата ти, целувала кралица,
ще лиже пръст; и ти, с усмивка гледал
смъртта на Хъмфри, ще се зъбиш само
на вятъра безчувствен, който с присмех
ще те освирква в твоя собствен череп;
за адска фурия ще те оженя,
задето господаря ни сватоса
за дъщеря на някакъв уж-крал,
без сила, без корона, без народ!
Издигнал се със бесовска подкрепа,
ти — втори Сула^[37] — се натъпка с хапки
от скъпото сърце на своята майка;
Анжу и Мен продаде ти самичък
на френския монарх и зарад тебе
нормандците не ни броят за нищо,
а пикардийците избиха всички
управители наши и ни връщат
войниците окъсани и в рани.
На острова ни Уорик и със него
родът на Невиловци, чийто меч
не е бил ваден ни веднъж напразно,
те мразят и се вдигат на борба;
а Йорковци, свалени от престола
чрез отвратително кралееубийство
и тиранична власт, за мъст пламтящи,
развели са над своите знамена
емблемата със слънцето, което
под надписа „Invitis nubibus“^[38]
разсейва облаците. Тука, в Кент,
народът се бунтува; и накрая
във кралския ни двор са пропълзели
позор и нищета. И всичко туй —
заради теб!... Откарай го оттука!

СЪФЪК

О, Бог защо не съм, да поразя
със огнен гръм тез долни, мерзки роби
Нищожествата дуют се от нищо
и тоз негодник, станал капитан
на някаква гемия, ме заплашва
със глас, по-властен даже от гласа
на илирийския пират Баргул^[39].
Но търтеят орлова кръв не смучи,
макар да граби кошера — не може
роб низък като теб да ме убие.
В мен само гняв словата ти събуждат!
Посланик съм на нашата кралица
до френския владетел. Прехвърли ме
веднага, здрав и читав, през ръкава!

БРЕГМОР

Върви със мен, да те прехвърля в ада!

СЪФЪК

Pene gelidus timor occupat artus^[40] —
страхувам се от тебе!

БРЕГМОР

И със право!

Е, как си? Ще помолиш ли за милост?

ПЪРВИ ПЪТНИК

По-меко! Помолете го, милорд!

СЪФЪК

Езикът на дук Съфък е суров,
привикнал да командва, не — да моли!
Със хленч и просби да оказвам чест
на хора като тези? Предпочитам
колене да превия пред дръвника,

отколкото пред кой да е по-нисък
от Бога и от краля ни. По-скоро
главата ми на кол ще се ветрее,
но няма пред слуга да сваля шапка!
За благородника страхът е чужд —
аз повече ще смогна да изтрая,
отколкото ще дръзнеш да извършиш!

КАПИТАНЪТ

Извеждай го! Достатъчно е дрънкал!

СЪФЪК

И действай по-жестоко, за да може
по-дълго да се помни мойта гибел!
Великите са бивали нередко
убивани от дребни негодяи:
побягнал гладиатор е заклал
великия Марк Тулий^[41]; Цезар бил е
убит от копелдака си^[42]; Помпей —
от островни диваци^[43]. Защо Съфък
да не умре от ножа на пират?

КАПИТАНЪТ

От вас, определените за откуп,
един освобождаваме... Вий — с мен!

Излизат всички освен Първи пътник; Влиза отново Брегмор, носещ главата и трупа на Съфък.

БРЕГМОР

Да чака тук, додето Маргарита
положи в гроба своя скъп любимец!

Излиза.

ПЪРВИ ПЪТНИК

О, варварска, непоносима гледка!
Ще отнеса на краля ни трупа му —
ако за него той не отмъсти,
то неговите близки ще го сторят
начело със кралицата, която
го любеше, додето беше жив.

Излиза, като изнася трупа и главата.

[35] „*Виж тази жартиера*“ — става дума за прочутия Орден на жартиерата. ↑

[36] „... *не си ли си целувал сам ръката...*“ — по Шекспирово време жест на уважение е било целуването на собствените пръсти. ↑

[37] *Сула* (ист.) — Луций Корнелий Сула (136–78 пр.н.е.) бил римски диктатор, който преследвал безмилостно привържениците на противника си Марий. В текста под „майка“ се разбира Рим (и Англия), а под „хапки от нейното сърце“ — жертвите на Сула (и на Съфък). ↑

[38] „*Invitis nubibus*“ (лат.) — въпреки облаците. ↑

[39] *Баргул* — за Баргал (или Бардул), прочут пират, върлувал в гръцките моря, споменава Цицерон. ↑

[40] „*Pene gelidus timor occipat artus...*“ (лат.) — хладен страх почти обхваща крайниците ми — по всяка вероятност неправилно цитиран пасаж от „Енеидата“ на Вергилий. ↑

[41] „... *побягнал гладиатор е заклал Марк Тулий...*“ — става дума за Марк Тулий Цицерон, който бил убит от наемни убийци. ↑

[42] „... *Цезар... от копелдака си...*“ — според преданието Брут, един от убийците на Юлий Цезар, бил негов незаконен син. ↑

[43] „... *Помпей — от островни диваци.*“ — историческа грешка. Гней Помпей бил убит по нареждане на египетските управници. ↑

ВТОРА СЦЕНА

В Блэкхийт^[44].

Влизат Джордж Бивис и Джон Холанд^[45].

БИВИС

Хайде, търси си меч, па ако ще и дървен да е! Всички от два дена са на крак!

ХОЛАНД

Значи е време да си легнат.

БИВИС

Казвам ти, Джак Кейд, сукнарят, е намислил да преоблече страната ни. Решил е той да ѝ обърне дрехата и да ѝ съживи мъха.

ХОЛАНД

И време ѝ е, вече се е изтъркала. Мене ако питаш, няма радост в Англия, откак господата поникнаха навсякъде в нея.

БИВИС

Позорни времена! Никой вече не уважава занаятчиите!

ХОЛАНД

Знатните не щат да ходят с кожени престилки.

БИВИС

А тези от Кралския съвет нищо не умеят да правят с ръцете си!

ХОЛАНД

Чиста истина! А пък е писано: „Труди се според своето призвание!“, с други думи, „призваните да управляват трябва да са хора на труда“. Значи такива като нас трябва да са управители.

БИВИС

Вярно го каза. Защото хората с груби ръце имат най-тънък ум.

ХОЛАНД

Ето ги! Виждам ги! Оня там е синът на Бест, уингамския кожар.

БИВИС

Ще му дадем кожата на враговете ни, да я оцави за ръкавици!

ХОЛАНД

Ей го и Дик, месаря!

БИВИС

Той ще повали греха като вол и ще тегли ножа на злото като на теле!

ХОЛАНД

И Смит, тъкача!

БИВИС

Argo^[46], нишката на живота им е към края си!

ХОЛАНД

Хайде, хайде! Да се присъединим към тях!

Барабанен бой. Влизат Джак Кейд, Дик — месаря, Смит — тъкача, и други Бунтовници.

КЕЙД

Ние, Джон Кейд, така наричани по името на мнимия ни баща...

ДИК (*настрани*)

Колко е мним, ще се усъмним!

КЕЙД

... вдъхновявани още като дете от пламенното желание...

ДИК (*настрани*)

Да крадем херинги на пазара!

КЕЙД

... да смъкваме от власт крале и принцове... Заповядай им да мълчат!

ДИК

Тихо!

КЕЙД

Баща ми беше от рода Мортимър.

ДИК (*настрани*)

Майстор зидар и по сърце добър!

КЕЙД

... а майка ми — от рода Плантадженет...

ДИК (*настрани*)

... и ходеше да бабува на родилките!

КЕЙД

Жена ми е от рода на Лейси...

ДИК (*настрани*)

Вярно е. Все викаше: „Налей си!“; нали беше кръчмарка!

СМИТ (*настрани*)

Но напоследък нещо не й върви и пере чаршафи по домовете!

КЕЙД

Затова съм роден, значи, от висок дом...

ДИК (*настрани*)

... и под нисък плет; защото баща му си нямаше друг дом освен затвора!

КЕЙД

... храбър съм...

СМИТ (*настрани*)

Как няма да е — в днешно време се иска храброст, за да просиш!

КЕЙД

... издръжлив...

ДИК (*настрани*)

Няма спор. Веднъж го шибаха три дена поред на пазарския площад и издържа отлично!

КЕЙД

... не се боя ни от меч, ни от огън...

СМИТ (*настрани*)

От меч — няма защо, понеже си е доста дебелокож.

ДИК (*настрани*)

Но от огън — има, защото дланта му е горена за кражба на овце.

КЕЙД

... така че бъдете смели, защото вождът ви е смел и се кълне, че ще промени всичко из основи: хлябът ще се продава седем самуна за пени; четвъртакът в кръчмите ще побира три четвърти; и ще обявя пиенето на леко пиво за углавно престъпление! Всичко в държавата ще бъде общо и конят ми ще пасе в „Чийпсайд“^[47]. А пък когато стана крал, а крал ще стана...

ВСИЧКИ

Да живее негово величество!

КЕЙД

... Благодаря ви, мили хора!... Ще отменя парите. Всички ще ядат и пият за моя сметка и аз ще ви облека всички в еднакви ливреи,

за да се погаждате като братя, а мене да имате за свой господар!

ДИК

Най-първо да изтрепем всички правници!

КЕЙД

Това непременно ще го направя. Не е ли повече от печално туй, че от кожата на кроткото агне правят пергамента, който, като го надраскат с две-три криволици, може да убие човека? Казват, че пчелите жилели. Но аз казвам, не те, а восъкът им жили: веднъж ми се случи да сложа печат под няколко реда и оттогава не съм господар на себе си... Какво става там? Кой иде?

Влизат още неколцина Бунтовници, водещи един Писар.

СМИТ

Чатамският писар^[48]! Той знае да пише, чете и смята.

КЕЙД

Чудовищно!

СМИТ

Заварихме го, като учеше децата да пишат!

КЕЙД

Ах, негодникът!

СМИТ

И в джоба му намерихме една книга с червени букви!

КЕЙД

Хайде бе! Значи е магьосник!

ДИК

Да, той умее да съставя договори и да пише с официално писмо!

КЕЙД

Все пак жал ми е за него. Честна дума, той е добър човек. Ако не се убедя, че е виновен, няма да умре... Трябва да те разпитам. Как се казваш?

ПИСАРЯТ

Емануел.

ДИК

Тази дума я пишат отгоре на писмата^[49]. Лошо ти се пише, драги!

КЕЙД

Не се месете! Я кажи, ти подписваш ли се с името си или слагаш кръст като всеки честен човек?

ПИСАРЯТ

Благодаря на Господа, сър, достатъчно образован съм, за да пиша името си.

ВСИЧКИ

Призна си! Водете го! Той е престъпник и предател!

КЕЙД

Да, водете го на бесилката и му окачете перото и мастилницата на врата!

Един Бунтовник извежда Писаря.

Влиза Майкъл.

МАЙКЪЛ

Къде е нашият маршал?

КЕЙД

Тук съм, но ти си мърша ял!

МАЙКЪЛ

Бягай, бягай! Сър Хъмфри Стафорд и брат му идат насам начело на кралската войска!

КЕЙД

Стой, страхопъзльо, или ще ти видя сметката! Той ще срещне човек, равен на себе си. Само рицар е, нали?

МАЙКЪЛ

Да.

КЕЙД

За да се изравня с него, ще се посветя сам в рицарство. *(Коленичи.) Стани, сър Джон Мортимър! (Изправя се.)* Сега ще го наредя!

С барабанен бой влизат Хъмфри Стафорд и Уилям Стафорд, следвани от Войници.

ХЪМФРИ СТАФОРД

Обесници, отрепки, смет на Кент,
оръжията хвърляйте веднага
и напуснете тоя негодяй!
В колибите обратно! Кралят има
прощение за който се покае.

УИЛЯМ СТАФОРД

И страшна мъст за другите, така че
предайте се или ви чака смърт!

КЕЙД

За тези роби в дрехи от коприна
аз пет пари не давам. Не на тях,
на теб говоря, мой добри народе,
над който се надявам в близки дни
да властвувам, защото съм законен
наследник на английската корона...

ХЪМФРИ СТАФОРД

Негоднико, баща ти бе зидар,
а ти стригач на сукно. Тъй ли беше?

КЕЙД

Адам пък бил е градинар!

УИЛЯМ СТАФОРД

И после?

КЕЙД

И после: Едмънд Мортимър, граф Марч,
се взе с Филипа, дъщеря на Кларенс.
Така ли е?

ХЪМФРИ СТАФОРД

Така е.

КЕЙД

И от нея
сдоби се с два близнака.

УИЛЯМ СТАФОРД

Не е вярно!

КЕЙД

Е, там е работата! Аз пък казвам,
че е така. Първият от тях,
на дойка даден, бил след туй откраднат
от просякиня някаква и после,
като пораснал, тъй като не знаел
за своето високо потекло,
се хванал на зидарски занаят.
Аз негов син съм. Хайде, отречи го!

ДИК

Така е! И затуй ще стане крал!

СМИТ

Сър, той направи един комин на бащиния ми дом и тухлите са още здрави и свидетелстват за него. Така че няма какво да спорите!

ХЪМФРИ СТАФОРД

И вие ще повярвате на този последен раб, незнаещ какво плещи?

ВСИЧКИ

Ще му повярваме. Затуй върви си!

УИЛЯМ СТАФОРД

Джон Кейд, дук Йорк на туй те е подучил!

КЕЙД *(настрани)*

Лъже, защото сам си го измислих... Ти, драги, върви при краля и му кажи от мое име, че от уважение към баща му, Хенри Пети, по чието време децата у нас разиграваха на топчета френските корони, ще приема той да си остане крал, но при условие, че аз ще му бъда настойник и над него.

ДИК

И, в добавка, искаме главата на лорд Сей, задето продаде на французите цялото графство Мен.

КЕЙД

И ни остави с гръбнак сломен, така че държавата ни досега да е тръгнала с патерици, ако не беше моята сила да я крепи! Казвам ви, побратими крале, тоя лорд Сей скопи нашия остров и го направи евнух! И нещо повече — той знае да говори френски и значи е измамник!

ХЪМФРИ СТАФОРД

О, тъмна простота и неграмотност!

КЕЙД

Не, ти ми отговори, ако можеш: французите са наши врагове, нали? Ха така! Сега аз те питам: може ли този, който говори езика на нашите врагове, да ни бъде добър съветник? Това те питам!

ВСИЧКИ

Не може! И с главата си ще плаща!

УИЛЯМ СТАФОРД

Понеже не разбират от добро,
да пуснем в ход военната си сила!

ХЪМФРИ СТАФОРД

Отивай, глашатайо, и тръби
навсякъде, че който е със Кейд,
се счита за изменник! Тез, които
избягат, преди боят да е свършил,
за общо назидание да бъдат
избесени над прага на дома им
пред техните съпруги и деца.
След мене, който предан е на краля!

Излиза заедно с Уилям Стафорд и Войниците.

КЕЙД

А който е с народа, подир мен!
Мъже бъдете! В бой за свободата!
Единствен лорд, единствен благородник
да не оставим жив! Щадете само
тез, дето са с обуца подковани,
защото те са прости, честни хора,
които биха тръгнали със нас,
ако не бе страхът да ги възпира.

ДИК

В боен ред са и идат насам!

КЕЙД

А пък ние сме най-добре, когато сме най в безпорядък. Хайде!
Тръгвайте!

Излизат.

[44] *Блакхийт* — пусто място край Лондон. ↑

[45] „... *Джордж Бивис и Джон Холанд...*“ — всъщност това са имена на актьори от Шекспировата труппа, които са играли ролите на Кейдови привърженици. ↑

[46] „... *Argo...*“ (непр. лат.) — вместо „*ergo*“ — следователно. ↑

[47] „*Чийпсайд*“ — изящен търговски квартал на Лондон. ↑

[48] „*Чатамския писар*“ — Чатам е малък град в графство Кент, Югоизточна Англия. ↑

[49] *Емануел* (староевр.) — Бог е с нас! С тази дума често Шекспировите съвременници са започвали писмата си. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Другаде в Блакхийт.

Сражение, в което Хъмфри Стафорд и брат му Уилям падат убити. Влизат Кейд и Бунтовници.

КЕЙД

Къде е Дик, ашфордският месар?

ДИК

Тук съм, сър!

КЕЙД

Как само се търкаляха пред тебе като овце и говеда, а ти се разправяше с тях сякаш си беше в кланицата! За награда ще върна постите, както си бяха, и ще ти дам позволително да колиш по деветдесет и девет глави на седмица^[50].

ДИК

Повече не искам.

КЕЙД

Но и по-малко не заслужаваш, що си е право!

Навлича си бронята на Хъмфри Стафорд.

Ще се издокарам с този победен трофей, а телата им ще вържа за коня си и ще ги влача до Лондон, където ще накарам да носят меча на кмета пред нас!

ДИК

Ако искаме да успеем и да сторим добро дело, да разбием затворите и да пуснем затворниците на свобода!

КЕЙД

За това нямай грижа. Хайде, да тръгваме към Лондон!

[50] „... позволително да колиш... глави на седмица.“ — по Шекспирово време отделни месари са получавали правото да колят през постите. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Лондон. В кралския дворец.

Влизат Кралят, четящ просба, Кралицата, носеща главата на Съфък, Бъкингам и Сей.

КРАЛИЦАТА (*настрани*)

Духът ни, знаем, от скръбта слабее
и става мек, безволев; и затуй
недей да плачеш, а мисли за мъст!
Но кой без сълзи на това ще гледа?
Тук нека, на туптящата ми гръд,
главата му да легне! Но къде е
снагата му, в прегръдки да я взема!

БЪКИНГАМ

Какво ще отговори ваша милост
на техните условия?

КРАЛЯТ

Ще пратя
един епископ да ги увещае.
Не дай си Боже толкова души
без нужда да погинат! Аз самият,
за да избегна кървавата сеч,
ще поговоря с вожда им Джак Кейд.
Но чакайте отново да погледна
посланието им!

КРАЛИЦАТА (*настрани*)

О, изверги! Как можеше тоз лик
да властвува над мен като планета,
а жалост не е смогнал да изтръгне
от недостойните да го погледнат!

КРАЛЯТ

Лорд Сей, Джак Кейд се е заклел да има главата ви.

СЕЙ

Вий неговата, сир,
ще имате, надявам се.

КРАЛЯТ

Госпожо,
все още плачете за дука Съфък?
Боя се, че за мен тъй дълго, скъпа,
не бихте жалили.

КРАЛИЦАТА

Не бих, любими,
защото бих умряла начаса!

Влиза Първи пратеник.

КРАЛЯТ

Да чуем от какво си тъй задъхан?

ПЪРВИ ПРАТЕНИК

Джак Кейд е в „Сътарк“^[51]! Бягайте, кралю!
Той себе си зове лорд Мортимър,
изкарва се потомък на дук Кларенс,
а вас нарича гласно узурпатор
и се кълне тържествено, че щял
да бъде коронясан в Уестминстър.
Войската му е паплач парцалива
от диви селяндури, на които
смъртта на Хъмфри Стафорд и на брат му
е вдъхнала кураж да продължават.
Придворни, знатни, съдници, учени
за тях са ненаситни тунейдци,

които заслужават само смърт!

КРАЛЯТ

Безбожници! Не знаят какво вършат!

БЪКИНГАМ

Укрийте се във „Кенилуорт“^[52], кралю,
додето се подготвим да ги смажем!

КРАЛИЦАТА

Ах, жив да беше Съфък, много скоро
таз кентска паплач щеше да кротяса!

КРАЛЯТ

Метежниците мразят ви, лорд Сей —
укрийте се със нас във „Кенилуорт“!

СЕЙ

Не, те ме мразят със такава злоба,
че бих заплашил вашата особа.
Във Лондон тук ще гледам да се скрия,
додето мине страшната стихия.

Влиза Втори пратеник.

ВТОРИ ПРАТЕНИК

Джак Кейд превзел е Лондонския мост!
Добрите граждани оставят своите
богатства, жилища и в ужас бягат,
а столичната сган, за плячка жадна,
кълне се, че до дъно ще разграби
града, кралю, и вашия дворец!

БЪКИНГАМ

Кралю, не се бавете! На конете!

КРАЛЯТ

Със мене, мила! Бог ще ни помогне.
Във него е надеждата.

КРАЛИЦАТА (*настрани*)

Без Съфък
на тоя свят за мен надежда няма!

КРАЛЯТ

Прощавай, Сей! Недей се доверява
на кентските бунтовници!

БЪКИНГАМ

Изобщо
недейте вярва никому, милорд!

СЕЙ

Аз вярвам само в своята невинност —
тя прави ме решителен и смел!

Излизат.

[51] „Сътарк“ — лондонско предградие на южния бряг на Темза. ↑

[52] „Кенилуорт“ — става дума за известния замък „Кенилуорт“, недалеч от Стратфорд на Ейвън. ↑

ПЕТА СЦЕНА

Лондон. В Тауър.

На стената горе се появява Скейлз.

Долу влизат неколцина граждани.

СКЕЙЛЗ

Е, казвайте! Убит ли е Джак Кейд?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Не, милорд, и няма изгледи за такова нещо. Хората му превзеха моста и избиват всички, които им оказват съпротива. Кметът ви моли да ни пратите помощ от Тауър, за да брани града от бунтовниците.

СКЕЙЛЗ

Аз помощ ще ви пратя, но оскъдна,
защото грижи имаме и тук:
врагът се мъчи да превземе Тауър.
Вървете в Смитфийлд^[53], наберете хора,
пък аз ще ви изпратя Матю Гоф.
Борете се за краля, за страната
и за живота си! Аз бързам. Сбогом!

Излизат.

[53] *Смитфийлд* — така се наричал лондонският пазар на коне. ↑

ШЕСТА СЦЕНА

Лондон. На Канон стрийт.

Влиза Джак Кейд, следван от Бунтовници.

Той удря с меча си Лондонския камък^[54].

КЕЙД

Сега аз, Мортимър, съм господар на този град! Седнал на Лондонския камък, заповядвам и повелявам през цялата първа година на нашата власт из Пикливия водоскок^[55] да тече, за сметка на общината, само червено вино! И от днес нататък да се счита за изменник всеки, който ме нарече иначе освен лорд Мортимър!

Влиза, тичайки, Войник.

ВОЙНИКЪТ

Джак Кейд! Джак Кейд!

КЕЙД

Пречукайте го!

Войникът бива убит.

СМИТ

Ако тоя негодник има ум в главата, вече няма да ти вика Джак Кейд. Смятам, че е честно предупреден!

ДИК

Господарю, противникът е набрал войска в Смитфийлд!

КЕЙД

Тогава да им дадем сражение! Но първо вървете да опожарите Лондонския мост! Ако може, запалете и Тауър! Да вървим!

Излизат.

[54] „... Лондонския камък“ — старинен камък с неизвестен произход, намиращ се в центъра на Лондон, чието докосване било знак за власт над града. ↑

[55] „... на Пикливия водоскок...“ — открит водопровод в стария Лондон, наричан презрително така. ↑

СЕДМА СЦЕНА

Лондон. В Смитфийлд.

Сражение. Матю Гоф и неговият отряд са избити.

Влизат Джак Кейд и Бунтовници.

КЕЙД

Отлично, господа! Сега едни да идат и разрушат Савойския дворец^[56]; други да вървят към адвокатските школи. До основи и тях!

ДИК

Имам една просба към ваша светлост.

КЕЙД

Бих те направил и тебе „светлост“, ако го поискаш, само заради тази дума! Какво желаш, казвай!

ДИК

Само това: законите да излизат от вашите уста.

ХОЛАНД (*настрани*)

Ей Богу, гадни закони ще имаме тогава; защото онази негова рана от копие в устата още гнои!

СМИТ (*настрани*)

Не, Джон, смрадни закони ще имаме, защото устата му смърди, дето постоянно яде печено сирене!

КЕЙД

Вече мислих по това. Така ще бъде. Вървете и изгорете всички държавни документи! Моите уста ще бъдат парламентът на Англия!

ХОЛАНД (*настрани*)

Тогава ще имаме хапливи закони. Освен ако му извадят зъбите.

КЕЙД

И от днес нататък всичко ще бъде общо!

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Ценен пленник, милорд, ценен пленник! Пипнахме лорд Сей, който продаде градовете ни във Франция! Тоя, който последния път ни обложи с по двајсе и една петдесетини и ни отрязва по шилинг от всеки фунт при последното заплащане!

Влиза Бивис, водещ Сей.

КЕЙД

Добре, затова ние десет пъти ще му отсечем главата. Ах ти, Сей, сега ще пожънеш, каквото си посеял; сега попадна в обсега на кралското ни правораздаване! Как ще обясниш на наше величество това, че си подарил Нормандия на този фин френски дофин, мосю Безмонкю^[57]? Нека ти бъде известно с настоящето, и то от устата на настоящия лорд Мортимър, че аз съм метлата, която ще измете от английския двор всичката смет, подобна на тебе! Ти най-предателски разврати младежта на страната ни, като основа училище за децата; и докато нашите предци не знаеха друго писмо освен резките на рабоша, ти въведе книгопечатането и — противно на краля, неговите сан и достойнство — построи фабрика за хартия^[58]. Ти ще бъдеш изправен пред свидетели, които ще докажат, че си се обкръжил с хора, дето говорят само за разни безсрамни сказуеми, подлости и други светотайнствени слова, които слух на християнин не може да понесе. Ти назначи мирови съдии, за да призовават бедните хора, които не могат да отговарят. И не само това, но ги хвърляше в затворите и ги бесеше, защото не могли да четат^[59], когато тъкмо заради това те заслужаваха да живеят. Ти яздиш кон със сърмена наметка, нали?

СЕЙ

Какво от това?

КЕЙД

Какво от това ли? Това че не е трябвало да обличаш коня си в наметка, когато хора, по-честни от тебе, нямат с какво да се наметнат.

ДИК

И работят по ризи като мене, месаря!

СЕЙ

Вий, селяни от Кент...

ДИК

Какво имаш да кажеш за Кент?

СЕЙ

Туй само: *bona terra — mala gens*^[60].

КЕЙД

Убийте го! Говори по латински!

СЕЙ

Изслушайте ме първо, а след туй правете с мен, каквото ви се ще! Във своите „*Commentarii*“ сам Цезар нарича Кент най-прелестната област на острова, приятна и богата, населена със хора приветливи, заможни, дейни, с чувство за достойнство, и тези думи пълнят ме с надежда, че милостта не може да ви липсва. Нормандия и Мен не съм отдавал и бих си дал живота да ги върна. Раздавах правосъдие, но с милост, пред сълзите отстъпвайки нередко, пред даровете — никога! Кога съм събирал данъци, без те да ползват

монарха ни, държавата ни, вас?
Към учените щедър бях, защото
за ученост издигнат бях от краля
и знаех, че невежата проклет е
да крее вечно в тъмнина убога
и че са книгите за нас крилете,
които възвисяват ни към Бога.
Не ще ми вий откажете пощада,
освен ако сте пленници на ада —
за вашето добро тоз мой език
с крале е преговарял...

КЕЙД

Я млък! Ти веднъж поне участвал ли си в битка, нанасял ли си удар?

СЕЙ

Ръцете на държавника са дълги
и аз съм удрял и убил мнозина,
без те да са ме виждали в лицето!

БЕВИС

О, чудовищен подлец! Значи тъй, откъм гърба?

СЕЙ

Тоз лик е блед от бдения за вас!

КЕЙД

Друсни му един, да се зачерви!

СЕЙ

От мислене над спорове бедняшки
сдобих се с болести, загубих сили!

КЕЙД

Ще ти сгреем гърлото с конопен компрес и ще ти разтрием врата
с остра брадва!

ДИК

Защо трепериш бе, човече?

СЕЙ

Треперя от паралич, не от страх!

КЕЙД

Не, той клати глава, сякаш казва: „Ще ви го платя!“ Искам да видя дали като му я набучим на прът, ще стои по-кротка. Водете го и му отсечете главата!

СЕЙ

Кажете ми: в какво ми е вината?

Сандъци да съм пълнил с чуждо злато?

Да съм се перчил във разкошни дрехи?

Да съм ви сторил зло? Къде? Кога?

Ръцете ми петна от кръв не носят,

сърцето ми измама не таи.

Недейте ме убива!

КЕЙД (настрани)

Съвестта ме гризе, като го слушам; но аз ще я обуздая! Ще мре, пък ако ще да е само задето тъй майсторски брани живота си... Водете го! Под езика му се е скрил бяс. Той не говори от името на Господа. Водете го, казах, и веднага му отсечете главата! След това разбийте дома на зетя му, сър Джеймз Кромър, отсечете и неговата глава и ми донесете и двете на върлини!

ВСИЧКИ

Ще го направим!

СЕЙ

Земляци, ако вашите молитви
отблъсне Бог, тъй както вие моите
отблъсвате, след смъртния ви час
какво ще правят вашите души?

Не ме убивайте! Пощада! Милост!

КЕЙД

Водете го! И изпълнете всичко!

Неколцина Бунтовници извеждат Сей.

И най-гордият пер на кралството няма да си носи главата върху раменете, ако не ми плати дан; нито една девойка няма да се омъжи, преди да ми е дала моминството си; всички ще зависят от мен *in caritate*^[61], сиреч поголовно, и ние заповядваме жените им да се ползват от толкоз свободи, колкото сърце може да поиска и език да изкаже.

ДИК

Милорд, кога ще идем в „Чийпсайд“ да си накупим това-онова срещу остро на пиките си?

КЕЙД

Още сега!

ВСИЧКИ

Чудесно!

Влизат отново неколцина Бунтовници, носещи главите на Сей и зетя му.

КЕЙД

А това не е ли още по-чудесно? Нека се целунат, понеже са се обичали много приживе! А сега ги разделете, че току-виж се наговорили да предадат още няколко града на французите! Войници, отложете за довечера плячкосването. Първо да преминем през града с тези два жезъла пред нас! И нека се целуват на всеки ъгъл! Да вървим!

Излизат.

[56] „... Савойския дворец...“ — дворец в Лондон, който бил вече разрушаван веднъж при селското въстание през 1381 г., водено от

Уат Тайлър. ↑

[57] „... *мою Безмонкю.*“ — от френското „*Baise mon cul!*“ — целуни ми задника. ↑

[58] „... *построи фабрика за хартия*“ — може би умишлен анахронизъм. В Англия по времето, в което се развиват събитията, още не е имало фабрики за хартия. ↑

[59] „... *ги бесеше, защото не могли да четат...*“ — по Шекспирово време смъртното наказание се отменяло при доказана грамотност. ↑

[60] „... *bona terra — mala gens*“ (лат.) — добра земя — лоши хора. ↑

[61] „... *in capite...*“ (лат.) — от главата. Правен термин, означаващ, че даден имот е получен направо от главата на държавата, тоест от краля. В случая имаме изглежда игрословица: всички ще отговарят с главата си пред Кейд. ↑

ОСМА СЦЕНА

Лондон. Сътарк.

Тревога и отбой. Влиза Кейд, следван от Бунтовници.

КЕЙД

Нагоре, по Рибната улица! Надолу към кръстопътя на свети Магнус! Сечи! Коли! Хвърляй ги в Темза!

Тръбен звук за преговори.

Какви са тия тръби? Кой смее да тръби за отбой или преговори, когато съм им заповядал да убиват?

Влизат Бъкингам и Клифорд.

БЪКИНГАМ

Кой смее, питаш? Туй сме ние, Кейд!
Посланици от краля ни до тези,
които ти увлякъл си към бунт,
ний прошка обещаваме на който,
напуснал те, се върне у дома си!

КЛИФОРД

Какво ще отговорите, земляци?
Ще сложите ли край на тези буйства,
приемайки дарената ви милост,
или докрай ще следвате безумно
метежника, повел ви към смъртта?
Тоз, който е със Хенри и прегръща
прошението му, да хвърли шапка
и да извика: „Бог да пази краля!“,
а който мрази го и не почита
баща му Хенри Пети, чийто меч
разтърси цяла Франция, да мине,

оръжие размахал, покрай нас!

ВСИЧКИ

Бог да пази краля! Бог да пази краля!

КЕЙД

И вие, Бъкингам и Клифорд, си мислите, че сте успели?... Защо им вярвате, долни селяци? Или искате да ви избегнат с прошките, окачени на вратовете? Нима затова моят меч ви отвори вратите на Лондон, та сега в Сътарк да ме изоставите тук, в „Белия елен“^[62]? Мислех, че няма да сложите оръжие, преди да сте си възвърнали някогашните свободи; но вие сте до един подлеци и пъзлювци, драго ви е да робувате на благородниците! Нека тогава ви товарят, докато ви се пречупят гръбнаците, нека ви отнемат покривите над главите, нека ви насилват жените и дъщерите пред собствените ви очи! Аз ще се бия сам, проклети да сте от Бога!

ВСИЧКИ

Всички след Кейд! Всички след Кейд!

КЛИФОРД

Нима на Хенри Пети син е Кейд,
та тъй охотно тръгвате след него?
Нима ще може той да ви предвожда
в задморските земи и да направи
най-дребния от вас французки граф?
Той покрив няма, няма роден дом,
поминък няма друг освен грабежа,
и то за ваша или наша сметка!
Не ще ли е позор, ако додето
бунтувате се, плахите французи,
които сте надвивали до вчера,
морето прекосят и ви надвият?
През тез междуособици съзирам
как гордо те разхождат се из Лондон,
на всеки срещнат викайки: „Villiago“^[63]!
Не, по-добре да паднат двеста Кейда,

отколкото да видим тоя срам!
Пазете нашия английски бряг!
Към Франция! Да си я върнем пак!
Богат е Хенри, вие сте мъже,
със нас е Бог, победата е наша!

ВСИЧКИ

Клифорд! Клифорд! Ще следваме краля и Клифорд!

КЕЙД

Тази сган си мени посоката като перушинка, духана от вятъра!
Името на Хенри Пети я накара да тръгне към хиляди беди и да ме зареже сам. Виждам ги: наговарят се да ме хванат и предадат. Няма време за губене, трябва да си пробия път с меч! Напук на всички дяволи адски ще мина през най-гъстото. И нека са ми свидетели небето и честта ми, че не липса на храброст, а само подлата измяна на моите привърженици ме кара да си плюя на петите!

Излиза.

БЪКИНГАМ

Измъкна се! Веднага подир него!
Хиляда крони ще получи, който
яви се със главата му пред краля!

Неколцина бивши Бунтовници излизат.

След мен, войници! Ще намеря начин
да ви спечеля милостта на краля!

Излизат.

[62] „... в «Белия елен»“ — така се наричала странноприемницата, в която Кейд бил отседнал. ↑

[63] „Villiago“ (непр. итал.) — негодник, страхливец, подлец. ↑

ДЕВЕТА СЦЕНА

В замъка „Кенилуорт“.

Тръбен звук. На терасата се появяват Кралят, Кралицата и Съмърсет.

КРАЛЯТ

Кой крал е кралствал нявга на земята
с такава неохота като мен?
На девет месеца, едва проходил,
и вече ме поставиха на трона,
а никой поданик не е мечтал
да стане крал тъй, както аз мечтая
да стана поданик. О, тежка участ!

Влизат Бъкингам и Клифорд.

БЪКИНГАМ

Добри известия ви нося, сър!

КРАЛЯТ

Пленен ли е изменникът или
се е оттеглил да набира сили?

Влизат долу множество бивши Бунтовници с примки на вратовете.

БЪКИНГАМ

Избяга той, но неговите хора
предадоха се и със клуп на шия
от вас очакват смърт или живот.

КРАЛЯТ

Тогаз, небе, разтваряй вечни двери,
за да приемеш моята възхвала!

Бойци, вий днес живота си спасихте,
доказвайки, че верни сте на своите
владетел и страна. В тоз път дерзайте
и Хенри обещава ви да бъде
любезен с вас в най-мрачните си дни.
Вървете си по родните места
със нашата признателност и прошка!

ВСИЧКИ

Да живее кралят! Да живее кралят!

Влиза Пратеник.

ПРАТЕНИКЪТ

Узнайте, господарю, че дук Йорк,
дошъл си от Ирландия, настъпва
във бляскав ред начело на голяма
ирландска армия, като по пътя
всегласно заявява, че целял
единствено да отстрани от вас
дук Съмърсет, когото той нарича
предател и изменник.

КРАЛЯТ

Боже мой,
попаднал между Кейд и Йорк, приличам
на кораб, който току-що спасил се
от бурята, в затишието бива
нападнат от пирати. Ето на,
едва бе пръсната сганта на Кейд,
и Йорк войска повел е срещу мене.
Върви, срещни го, драги Бъкингам,
узнай какво желае и кажи му,
че сам ще пратя дука Едмънд в Тауър...
За кратко време, Съмърсет додето
разпусне своите хора.

СЪМЪРСЕТ

Господарю,
затвор и смърт готов съм да изстрадам
за благо на своята страна.

КРАЛЯТ

И меко говори му — избухлив е
и зло понася острия език.

БЪКИНГАМ

Разбрано, сър. Уверен съм, ще мога
във ваша полза да насоча всичко.

КРАЛЯТ

Да влезем, драга моя! И по-мъдро
да управляваме, защото иначе
ще бъде мойто царстване за дълго
омразно на английския народ!

Тръбен звук. Излизат.

ДЕСЕТА СЦЕНА

Кент. В градината на Айдън.

Влиза Кейд.

КЕЙД

Проклето да е честолюбието ми! Проклет да съм аз самият, който уж нося меч, а още малко и ще пукна от глад! От пет дена се крия из тези гори и не смея да си подам носа от тях, защото цялата местност гъмжи от засади. Но вече така огладнях, че и да ме чакаха хиляда години живот, пак не бих могъл да се удържа. Прехвърлих се през зида в тая градина, за да видя не мога ли да си хрупна някой лист маруля или някоя глава лук, за да си залъжа стомаха... Това за лука точно пасва за моето положение: рекох да търся сполука, но нагазих в лука и сега си бия луковата глава — с какво да се нахраня!

Влиза Айдън.

АЙДЪН

О, кой във въртележката на двора
познава тази сладка тишина?
Туй не голямо бащино наследство
по-скъпо е за мен от цяло кралство.
Аз слава в чуждия провал не търся,
не ща да ми завиждат за богатство.
Доволен съм в таз своя скромна къща,
която гладен просяка не връща.

КЕЙД

Ей го стопанина! Иде да ме залови с правото на притежател, който е хванал чуждо добиче да пасе в неговата ливада!... Ах, простако, ти ще ме предадеш, зная, за да получиш от краля стоте фунта за главата ми, но аз ще те накарам да ядеш желязо като щраус,

ще глътнеш ти, преди да се разделим, тоя меч, както щраусът гълта гвоздеи!

АЙДЪН

Човече груби, който и да си,
не те познавам, как ще те предам?
Не ти ли стига туй, че си се вмъкнал
във чуждата градина, за да грабиш
като крадец плода на моя труд,
та още ме заплашваш с груби думи?

КЕЙД

Заплашвам ли? Кълна се в най-добрата кръв, която е била
проливана някога, не само те заплашвам, но и те предизвиквам в
лицето! Погледни ме само: не съм слагал в устата си храна от пет дена,
но ела ми насам с петимата си ратаи, и да не ям и зеленчук цял живот,
ако не ви закова за земята един след друг като гвоздеи в порта!

АЙДЪН

Дорде е жива Англия, тук никой
не ще твърди, че Александър Айдън,
ескуайр^[64] от графство Кент, е влизал нявга
във бой с противник, изтощен от глад.
Опитай се да ме уплашиш с поглед.
Сравни снагите ни! По-слаб си, виждаш.
Ръката ти е колкото тоз пръст,
кракът ти като сламка е пред моя
и таз едничка моя жила, гледай,
е силна като цялото ти тяло.
Десницата си само ако вдигна,
и гробът ти е вече изкопан.
Но тъй като словата са слова,
останалото тоя меч ще каже!

КЕЙД

Ей Богу, не съм чувал досега за такъв боец! Меч мой, ако заспиш
в ножницата си, преди да си накълцал като говеждо филе тоя селяндур,

ще моля Бога да те претопят на обущарски кабари!

Сражават се. Кейд пада.

Убит съм! Гладът ме уби, не друго! Ако бяха дошли десет хиляди дяволи и някой да ми беше дал само десетте пропуснати яденета, щях да им изляза насреща! Съхни, градино, и стани гробище за всички, които обитават този дом, защото непобедената душа на Кейд напуска земята!

АЙДЪН

Нима убил съм Кейд, тоз изверг страшен?
Меч мой, за твоя подвиг ще те тача,
дорде съм жив, а след като умра,
над гроба ми ще бъдеш окачен!
С кръвта ще те оставя. Тя за тебе
ще е наметка на херолд, която
със своята украса прогласява
добитата от рицаря му слава!

КЕЙД

Сбогом, Айдън! Гордей се с победата си! Кажи на Кент, че е загубил най-добрия си мъж и съветвай всички да бъдат страхливци, защото аз, който не съм се боял от никого, бях надвит от своя глад, а не от чужда храброст.

Умира.

АЙДЪН

Небето вижда, че това лъжа е.
Умри, проклетие за своята майка!
Да можех, както вмъкнах меч в плътта ти,
да вмъкна в преизподнята духа ти!
Сега ще те дотъртя за петите
до първото бунище и на него
ще отсека главата ти, която
тържествено ще отнеса на краля,
оставил твоя труп обезглавен

на гарваните, лакоми за тлен!

Излиза.

[64] *Ескуайр* — това е най-ниската благородническа титла в Англия. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Поле между Дартфорд и Блэкхийт.

Влиза с барабанен бой и знамена Йорк, следван от Ирландски войници.

ЙОРК

И ето, Йорк се връща от Ирландско,
за да поиска своите права
и да свали английската корона
от слабосилната глава на Хенри.
Камбани, бийте, лумвайте огньовете,
за среща на законния монарх!
О, sancta majestas^[65], кой мило-драго
за теб не ще даде? Глава да скланя
тоз, който не умее да командва!
Ръката ми създадена е само
за да докосва злато, но не мога
да претворявам в дело своите думи,
додето нямам жезъл или меч
да им прибавят тежест. И кълна се,
аз тоя жезъл кралски ще го имам,
и то с французки лилии^[66] окичен!

Влиза Бъкингам.

Ха, Бъкингам! Дошъл е да ме спира.
От краля сигурно... Ще се преструвам.

БЪКИНГАМ

Добре дошъл, ако с добро дошъл си,
мой драги Йорк!

ЙОРК

Благодаря ти, Хъмфри.
Изпраца ли те някой или идеш

по своя воля?

БЪКИНГАМ

Пратен съм от Хенри,
могъщия ни крал, за да узная
какъв е този поход в мирно време
и как посмял е поданикът негов,
престъпвайки васалската си клетва,
войници своеволно да набира
и стига с тях тъй близо до двореца.

ЙОРК *(настрани)*

От гняв почти не мога да говоря!
Скали бих къртил, камъни — разсичал,
така ме разяряват тези думи!
Като Аякс^[67] готов съм над говеда
гнева си да изливам! Аз от него
по крал по кръв съм, по съм крал по вид,
по крал — по мисли, а пък трябва, на,
известно време да му правя вятър,
додето аз по-слаб съм, той — по-силен!...
Прости ми, Бъкингам, че те накарах
да чакаш моя отговор тъй дълго;
дълбока скръб помъти моя разум.
Повел съм таз войска, за да спася
монарха ни от гибелната близост
на гордия предател Съмърсет,
опасен за държавата и трона.

БЪКИНГАМ

Премного върху себе си поемаш,
но ако нищо друго не целиш,
знай, кралят твойто искане прие
и дукът Съмърсет е вече в Тауър.

ЙОРК

И пленник е във него, дума даваш?

БЪКИНГАМ

И пленник е във него, дума давам!

ЙОРК

Тогаз разпускам своята войска!...
Свободни сте, бойци! Благодаря ви!
За плащане и всичко друго — утре
бъдете на полето край Сент Джордж...
Ще пратя първородния си син,
не, всички свои синове да служат
на краля ни като залог за мойта
привързаност към него. Всичко свое —
земя, коне, оръжие, имоти —
ще му отдам охотно, стига само
да прати на дръвника Съмърсет!

БЪКИНГАМ

Зарадва ме покорството ти, Йорк.
Да идем двама в шатъра на краля!

Влиза Кралят, следван от Свита.

КРАЛЯТ

Изглежда, Бъкингам, че Йорк не смята
да ни вреди, щом тъй ръка в ръка сте?

ЙОРК

Изпълнен със покорство и смиреност,
дук Йорк, кралю, явява се пред теб!

КРАЛЯТ

Защо тогаз повел си таз войска?

ЙОРК

За да прогоня с нея Съмърсет

и срещна в бой чудовището Кейд,
което, чувам, вече сте разбили.

Влиза Айдън, носещ главата на Кейд.

АЙДЪН

Ако един тъй долен като мен
пред краля си могъл би да застане,
аз нося му главата на Джак Кейд,
бунтовника, убит от мен в двубой!

КРАЛЯТ

Чия? На Кейд? О, Божа справедливост!
Ах, покажи я, нека видя мъртъв
лика на този, който толкоз грижи
създаде ми, додето беше жив!
Та, казваш, ти уби го?

АЙДЪН

Аз, кралю.

КРАЛЯТ

И как ти викат? От коя си степен?

АЙДЪН

Благоволете: Александър Айдън,
ваш предан поданик, ескуайр от Кент!

БЪКИНГАМ

Добре ще бъде, ако ваша светлост
го награди за славния му подвиг.

КРАЛЯТ

Превий коляно, Айдън...

Айдън коленичи.

... и вдигни се,

възведен в рицарство! Хиляда марки
ще имаш за награда и от днеска
те назначаваме на служба в двора!

АЙДЪН

Дано живея век — за да заслужи
високата ви щедрост; и ни миг —
ако платя на краля си с измяна!

Влизат Кралицата и Съмърсет.

КРАЛЯТ

Виж, Бъкингам, кралицата пристига
със Съмърсет! Кажи ѝ да го скрие,
додето Йорк не го е зърнал още!

КРАЛИЦАТА

И пред хиляда Йорковци той няма
лицето си да скрива, а без страх
лице в лице ще знае да ги срещне!

ЙОРК

Как? Съмърсет свободен? Щом е тъй,
и Йорк да пусне тайните си мисли,
държани толкоз дълго във затвор!
Едно да са сърцето и езикът!
Да гледам Съмърсет и да мълча?...
Кралю лъжлив, защо измами мойто
доверие във теб, когато знаеш
как рипвам при най-малката лъжа?
„Кралю“ ли казах? Не, не си ти крал!
Не можеш ти народ да управляваш,
щом слаб си даже пред един предател
Главата ти не е за диадема,
ръката ти би трябвало да стиска
не жезъл, а поклоннически посох!

Тоз обръч златен е за мойто чело,
което, разгневено или ведро,
подобно копието на Ахила
ранява и лекува^[68]. Ето тука
една ръка, създадена да стиска
държавен скиптър и да заповядва
законът да се спазва. Отдръпни се!
Премного властва ти над този, който
сздаден е да властвува над теб!

СЪМЪРСЕТ

Задържам те, предател! Обвинен си
в измяна спрямо краля и престола.
За прошка, горди Йорк, коленичи!

ЙОРК

Кой, аз да коленича? Преди туй
ще питам тях желаят ли да видят
водача си на колене пред смъртен?
Викнете моите Едуард и Ричард,
гаранти да ми бъдат — аз ги знамя,
те мечовете свои ще зложат,
за да спасят баща си от затвор!

Един Слуга излиза.

КРАЛИЦАТА

Викнете Клифорд да реши дали
двете му копелета са добра
гаранция за тоз баща-изменник.

Друг Слуга излиза.

ЙОРК

О, ти невярна дъще на Неапол^[69],
убийце кървава, свирепа кучко,

чадата на дук Йорк са по-високо
от теб по кръв и да му мисли, който
за поръчители не ги приеме!

Влизат Едуард и Ричард.

Те идат! Аз съм сигурен във тях!

Влизат Клифорд и Клифорд младши.

КРАЛИЦАТА

А Клифорд — ей го тук — ще ги отхвърли!

КЛИФОРД (*коленичи пред краля*)

Желая щастие на своя крал!

ЙОРК

Благодарим ти, Клифорд! Говори!...
Недей ни стряска с тоя гневен поглед —
ний кралят сме, коленичи отново!
За грешката простен си този път.

КЛИФОРД

Това е моят крал! Тук няма грешка.
Ти в грешка си, щом мислиш, че греша!
Във лудницата! Той се е побъркал!

КРАЛЯТ

Да, Клифорд, честолюбие безумно
го хвърля срещу неговия крал!

КЛИФОРД

Предателство! Пратете го във Тауър!
Снемете му бунтарската глава!

КРАЛИЦАТА

Но той не иска да се подчини
и викна синовете си за него

да поръчителстват със своята чест!

ЙОРК

И вий ще го направите, нали?

ЕДУАРД

Да, татко, стига само да дадат
доверие на честната ни дума!

РИЧАРД

А ако не — на честния ни меч!

КЛИФОРД

Какво котило има тоз предател!

ЙОРК

Във огледало погледни и свойто
лице във него наречи с туй име!
Аз крал съм твой, а ти — предател подъл
Извикайте да дойдат моите двама
помощници, които като мечки,
веригите си само щом раздрънкат,
ще хвърлят в ужас плахите ви псета!
Викнете, казвам, Солзбъри и Уорик!

Влизат Солзбъри и Уорик.

КЛИФОРД

Това ли са ти зверовете? Ние
до смърт ще ги изхапем и ще вържем
с веригите им техния гледач,
ако посмееш да ги изведеш
на кръглата арена!

РИЧАРД

Аз на нея

нерядко виждал съм нахално пале
синджира си да дърпа с бесен лай,
а щом го пуснат, драснато едва
от мечи нокът, да побягва с квик —
така ще се представите и вие,
ако излезете на битка с Уорик!

КЛИФОРД

Марш, злобо жива, урод недоправен,
изгърбен във снагата и в духа!

ЙОРК

Добре, добре! Горещо ще ви стане!

КЛИФОРД

Внимавай, може вий да изгорите!

КРАЛЯТ

Забравил си да се покланяш, Уорик?
Срам, Солзбъри, за белите ти власи —
водачо лош на лудия си син,
на смъртен одър бунтове ще вдигаш
и с очила бедата си ще търсиш?
О, где са честността и верността?
Прогонени от снежните глави,
къде на таз земя ще дирят пристан?
Заел си се война да обявяваш,
за да посрамиш старостта си с кръв?
На тез години опит ли ти липсва
и ако не, защо го тъй използваш?
Позор! Пред своя крал склони коляно,
склонено от годините пред гроба!

СОЛЗБЪРИ

Милорд, аз най-внимателно огледах
правата на достойния дук Йорк
и смятам го по съвест и по разум

наследник на английския престол!

КРАЛЯТ

Не си ли дал на мен васал ска клетва?

СОЛЗБЪРИ

Да, дал съм.

КРАЛЯТ

И когато я престъпиш,
как смяташ да я караш със небето?

СОЛЗБЪРИ

Грешни тоз, който дава грешна клетва,
но повече — тоз, който я опазва!
Кой може да се чувства задължен
да окраде или убие брат си,
да изнасили девственица чиста,
наследство да отнеме на сирак,
без къшей хляб вдовица да остави,
защото бил обвързан от обет?

КРАЛИЦАТА

Изменниците знаят да извъртат!

КРАЛЯТ

За бой да се приготви Бъкингам!

ЙОРК

Да се приготвя който щеш от твоите —
решен съм аз: властта или смъртта!

КЛИФОРД

Ако излезе верен моят сън,
последната е сигурна за тебе!

УОРИК

Ти по-добре изкарай още някой,
додето мине бурята на боя!

КЛИФОРД

Ще мога и по-бурна да изтрая
от тез, които можеш да извикаш!
И туй на шлема ти ще го запиша,
ако позная твоя родов герб!

УОРИК

Ти герба ми, старинната емблема
на Невиловци — с мечката, която
размахва лапи, вързана с верига
за възлеста тояга, — ще го видиш
на шлема, който аз, за ужас твой,
високо днес във боя ще издигна
подобно кедър на планински връх,
отпращащ вихрите зелен и здрав!

КЛИФОРД

И аз със меч ще смъкна тази мечка
от шлема ти и ще я стъпча с крак
за срам на тебе, Невилски мечкарю!

КЛИФОРД МЛАДШИ

Тогаз на бой, победоносни татко!
Да смажем таз метежническа шайка!

РИЧАРД

Затваряй си безсрамната уста —
таз вечер си на гости при Христа!

КЛИФОРД МЛАДШИ

А не грешиш ли нещо, твар саката?

РИЧАРД

Греша — ще бъдеш гост на Сатаната?

[65] „*O, sancta majestas!*“ (лат.) — О, свято величие! — цитат от Овидий. ↑

[66] „... *французки лилии...*“ — от 1420 г. гербът на английските крале включвал и френските лилии. ↑

[67] Аякс (мит.) — ахейски герой от Троянската война. Разярен от това, че не на него, а на Одисеи дали оръжието на загиналия Ахил, той в пристъп на лудост избил стадо овце и се пробол сам. ↑

[68] „... *копието на Ахила... и лекува.*“ (мит.) — гръцкият герой от Троянската война Ахил ранил с копието си зетя на Приам Телеф и след това го излекувал, като посипал раната му с ръжда от същото копие. ↑

[69] „... *невярна дъще на Неапол...*“ — неаполитанците имали славата на коварни интриганти, а бащата на Маргарита носи титлата „крал на Неапол“. ↑

ВТОРА СЦЕНА

На полето край Сент Олбанз.

Влиза Уорик.

УОРИК

Хей, Клифорд Къмбърландски, ако ти не се боиш от мечката, излез — сега, когато тръбен зов ечи и въздухът е пълен с вик и стон — да се сразиш със мене, Ричард Уорик! Къде си, горди северняко Клифорд, пресипнах да те викам на двубой!

Влиза Йорк.

Какво? Защо спешен сте, знатни лорде?

ЙОРК

Бащата Клифорд ми уби жребеца, но аз му заплатих, като в замяна направих от любимия му кон храна за гарвани и лешояди!

Влиза Клифорд.

УОРИК

Часът удари за един от нас!

ЙОРК

Не, Уорик, стой! Друг дивеч си търси! Аз трябва да убия тоз елен!

УОРИК

Тогава смело, Йорк — за трон се биеш!

Чест исках днес да си спечеля, Клифорд,
и много ме е яд, че те изпускам!

Излиза.

КЛИФОРД

Защо ме гледаш, Йорк? Започвай, хайде!

ЙОРК

За смелостта ти щях да те обикна,
ако не беше мой заклет противник!

КЛИФОРД

И аз ти бих похвалил храбростта,
ако не служеше на долно дело!

ЙОРК

Тя брани дело праведно и честно
и нека му помогне срещу теб!

КЛИФОРД

Душа и тяло хвърлям във играта!

ЙОРК

Голям залог! Готви се, да те видя!

Сражават се. Клифорд пада.

КЛИФОРД

La fin couronne les oeuvres^[70]!

Умира.

ЙОРК

Тук долу ти смири се най-подир,

дано и горе Бог даде ти мир!

Излиза.

Влиза Клифорд Младши.

КЛИФОРД МЛАДШИ

Позор и ужас! Всичко е във бягство!
Уплахата поражда безпорядък,
а той вреди ни, вместо да помага!
Война, ти, дъще адска, със която
си служат небесата, щом са гневни,
хвърли във замразените сърца
на нашите войници дух за мъст!
Стори така, че бягството да спре!
Тоз, който по природа е войник,
не мисли за живота си, а който
за себе си загрижен е, той храброст
показва само от немай-къде!...

Вижда трупа на баща си.

О, нека свърши този грозен свят
и второто пришествие да слее
във пламъци земята и небето!
Всеобщата тръба да протръби
и заглуши дребнавата ни глъчка!
Нима ти беше писано, о, татко,
във мир преминал младото си време,
да стигнеш здрав до сребърната старост
и в дните, отредени на човека
за мир и почит, да загинеш тъй
във кървав бой! Пред тази страшна гледка
сърцето ми превръща се на камък
и каменно, дорде съм жив, ще бъде!
За старците пощада няма Йорк
и аз децата им не ще пожаля,
девичите сълзи за мен ще бъдат,
каквото е росата за пожара,

а хубостта, размекваща тирана,
ще влива само масло в моя гняв!
От днес ще бъда чужд на всяка милост,
дете щом зърна от дома на Йорк,
на късчета ще го накълцам, както
Медея стори с младия Абсирт^[71],
ще се прославя само със жестокост!...
О, нова съсипия от древен дом,
ела на моя гръб! Тъй както нявга
Еней е носил стария Анхиз^[72],
аз теб ще нося. Само че Еней
е носел живо бреме, поносимо
пред тази скръб, която нося аз!

Излиза, отнасяйки трупа, на баща си.

Влизат, сражавайки се, Съмърсет и Ричард.

Съмърсет пада мъртъв.

РИЧАРД

Лежи сега! Прострян пред тази кръчма
със фирма „При Сент Олбанския замък“,
със своята смърт прослави Съмърсет
гадателя! Сърце, недей омеква:
поповете врага си да прощават,
князете със стомана го гощават!

Излиза.

Схватки. Влизат Кралят, Кралицата и други.

КРАЛИЦАТА

Насам, кралю! Да бягаме! По-бързо!

КРАЛЯТ

Не ще надбягаме небето, мила!

КРАЛИЦАТА

Но що за мъж сте вие? Сега всичко —
благоразумие, упорство, смелост —
налага да спасим, каквото можем,
а можем да го сторим само с бягство!

Далечен шум на битка.

Пленят ли ви, загубено е всичко,
спасим ли се — което е възможно,
ако не бъдете така безволев, —
ще стигнем Лондон, гдето ни обичат
и гдето ще е лесно да затъкнем
тоз пробив във съдбата ни! Елате!

Влиза отново Клифорд Младши.

КЛИФОРД МЛАДШИ

Ако не виждах страшната опасност,
към небесата бих изрекъл хула,
преди да кажа: „Бягайте, кралю!“
Но трябва. Пораженческият дух
обхванал е войската ни. По-бързо!
И ний, и вий да видим ще сме живи
нещастни тях, а себе си щастливи!
По-бързо, сър!

Излизат.

[70] „*La fin couronne les oeuvres.*“ (фр.) — краят увенчава делата.

↑

[71] „... *Медея стори с младия Абсирт...*“ (мит.) — в легендата за аргонавтите дъщерята на колхидския цар отплавала с похитителя на Златното руно Язон. Когато видяла, че корабът на баща ѝ ще ги застигне, тя разкъсала малкия си брат Абсирт, който я придружавал, и разхвърляла частите му в морето. Бащата спрял кораба си, за да ги събере, и бегълци успели да се измъкнат от преследването. ↑

[72] „... *Еней е носил стария Анхиз...*“ — в „Енеидата“ на Вергилий се разказва, че троянският герой Еней изнесъл на гръб стария си баща Анхиз от горящата Троя. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Другаде на полето край Сент Олбанз.

Шум на битка. Отбой.

Влизат — с барабанен бой и знамена — Йорк, Ричард, Уорик и Войници.

ЙОРК

Кой може нещо да ми събщи
за Солзбъри, за този лъв, навлязъл
във своята зима, който, разярен,
забрави стари рани и болести
и като момък във разцвет на сили,
се хвърли в боя? Днешната победа
не ще е нищо, ако я платим
със Солзбъри!

РИЧАРД

Три пъти, татко, аз
помагах му да яхне своя кон,
три пъти го съгледах повален
и защитих го с меча си, три пъти,
измъкнал го встрани, го убеждавах
да си отдъхне, но го срещах пак,
където боят беше най-горещ.
Подобно губер скъп във бедна хижа
духът блестеше в слабото му тяло...
Но ей го, иде доблестният воин!

Влиза Солзбъри.

Кълна се в меча си, добре се би!

СОЛЗБЪРИ

Не само аз — добре се бихме всички,
заклевам се! Благодаря ти, Ричард.

Бог знае колко имам да живея,
но беше Му угодно ти трикратно
да ме избавиш днес от вярна смърт!
Но, лордове, не сме докрай довели
победата. Противникът избяга,
но туй е малко — той е от онези,
които се съвземат твърде лесно.

ЙОРК

Да, трябва да го стигнем непременно,
защото кралят, чувам, е побягнал
към Лондон, за да свика Парламента.
Да го застигнем ли, кажете, Уорик,
преди да са разпратили писмата?

УОРИК

Да го застигнем? Не! Да го преварим!
Днес беше славен ден за нас, кълна се,
и век след век ще има да си спомнят
Сент-Олбанзката битка, увенчала
с победа светла доблестния Йорк!
Звучете, барабан и звънка мед,
и още дни такива занапред!

Излизат.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.